

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Bakalářská práce

Pavla Budková

2007

Vysoká škola ekonomická v Praze
Jarmilovská 1117/II, 577 01 Jindřichův Hradec

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro akademický rok 2006/2007

Název práce: OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace?
Zadání práce: Cílem práce je zhodnotit práci a možnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti tváří v tvář aktuální mezinárodní situaci.

Jméno studenta: Pavla Budková
Ročník: 2.
Obor: MANAGEMENT
Vedoucí práce: Ing. Martin Musil
Katedra: Katedra managementu veřejného sektoru
Termín zadání: 23.6.2006
Termín odevzdání: Dle vyhlášky o průběhu státních závěrečných zkoušek v ak. roce 2006/2007

V Jindřichově Hradci 23.6.2006

Ing. Vladimír Příbyl

proděkan pro pedagogickou činnost

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra managementu veřejného sektoru

OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace?

Vypracovala:

Pavla Budková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Martin Musil

Mrákotín, duben 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma
» OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace? «

jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Mrákotín, duben 2007

podpis studenta

Anotace

OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace?

Cílem práce je zhodnotit práci a možnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti tváří v tvář aktuální mezinárodní situaci

duben 2007

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

Ing. Martinu Musilovi

z Vysoké školy ekonomické v Praze,
Fakulty managementu v Jindřichově Hradci.

Obsah

OBSAH	2
ÚVOD	1
1 ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN)	3
1.1 OSN	3
1.1.1 <i>Charta Organizace spojených národů</i>	3
1.1.2 <i>Cíle a zásady Organizace spojených národů</i>	3
1.2 HISTORIE OSN	5
1.3 STRUKTURA OSN	7
1.3.1 <i>Valné shromáždění</i>	7
1.3.2 <i>Rada bezpečnosti</i>	8
1.3.3 <i>Mezinárodní soudní dvůr</i>	9
1.3.4 <i>Generální tajemník</i>	10
1.4 MÍR A BEZPEČNOST	11
1.4.1 <i>OSN a její podpora míru</i>	11
1.4.2 <i>Předcházení konfliktům</i>	12
1.4.3 <i>Řešení konfliktů</i>	13
1.4.4 <i>Obnova a udržování mezinárodního míru</i>	14
1.4.5 <i>Budování míru</i>	16
1.5 REFORMA OSN	19
1.5.1 <i>Hlavní reformní snahy v OSN</i>	19
1.5.2 <i>Reforma Rady bezpečnosti</i>	20
1.5.3 <i>Reforma Valného shromáždění</i>	21
1.5.4 <i>Reforma Sekretariátu</i>	21
2 MÍROVÉ ÚSILÍ OSN	22
2.1 AFRIKA	22
2.2 ASIE	22
2.3 EVROPA	23
3 DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA VÝCHODNÍ TIMOR	24
3.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE	24
3.1.1 <i>Poloha, rozloha, zřízení</i>	24
3.1.2 <i>Obyvatelstvo</i>	24
3.1.3 <i>Ekonomika</i>	24
3.1.4 <i>Státní zřízení a politický systém</i>	25
3.2 HISTORIE VÝCHODNÍHO TIMORU	26
3.2.1 <i>Mezi Portugalskem a Nizozemím</i>	26

3.2.2	<i>Druhá světová válka</i>	26
3.3	NOVODOBÁ HISTORIE	27
3.3.1	<i>Nepodařená dekolonizace a první zásahy OSN</i>	27
3.3.2	<i>Indonéská invaze</i>	27
3.4	POSTOJ MOCNOSTÍ K INDONÉSKÉ INVAZI	29
3.5	ÚSILÍ OSN VE VÝCHODNÍM TIMORU	32
3.6	REFERENDUM O AUTONOMII	33
3.6.1	<i>Působení mise UNAMET (United Nations Assistance Mission to East Timor)</i>	33
3.6.2	<i>Výsledky referenda a následné násilí</i>	34
3.6.3	<i>Mezinárodní síly INTERFET</i>	35
3.7	ROZSAH HUMANITNÍ KATASTROFY NA VÝCHODNÍM TIMORU	36
3.8	PŘECHODNÉ OBDOBÍ PŘED ÚPLNOU NEZÁVISLOSTÍ	38
3.8.1	<i>Působení mise UNTAET (United Nations Transitional Administration in East Timor)</i>	38
3.9	VOLBY A VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI	39
3.10	NEZÁVISLÝ VÝCHODNÍ TIMOR	40
4	PRŮZKUM	42
4.1	ÚVOD A MOTIVACE	42
4.2	SBĚR A VYHODNOCENÍ DAT	43
4.2.1	<i>Struktura dotazníku</i>	43
4.2.2	<i>Cílová skupina respondentů</i>	43
4.2.3	<i>Vyhodnocení dat</i>	44
4.3	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	45
4.4	SHRNUTÍ VYHODNOCENÍ	55
	ZÁVĚR	56
	POUŽITÁ A CITOVANÁ LITERATURA	58
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM TABULEK	63
	SEZNAM PŘÍLOH	64

Úvod

Po skončení druhé světové války, dne 24. října 1945, vznikla Organizace spojených národů, která se přes dlouhých šedesát let své existence snaží mimo jiné chránit světový mír a bezpečnost, základní lidská práva a spravedlnost.

OSN se zčásti podařilo dostát závazkům, kvůli kterým vznikla. V posledních letech je však vystavena zcela novým problémům a globálním hrozbám, proto je třeba přehodnotit dosavadní fungování a systém OSN a zvážit razantní reformy, které by OSN umožnily lépe čelit výzvám 21. století.

Po více než šedesáti letech existence OSN si však mnoho lidí pokládá otázku, zda má Organizace spojených národů v dnešním světě ještě význam. Plní OSN v dnešním světě stále ještě roli strážce světového míru nebo se stala jen bezvýznamnou organizací? OSN prochází v poslední době velmi složitým obdobím, kdy je zpochybňována i samotná její existence.

Je nesporné, že OSN přispěla k prevenci mnoha konfliktů, k vyřešení mnoha válek, pomohla budovat a udržovat mír a finančně i jinak podporovala země po válce při dosahování stability a rozvoje. Různé programy a agentury OSN se snaží ulehčit lidem z postižených oblastí návrat do běžného života.

Důvěru mnohých lidí na celém světě ovšem ztratila při pomalé a liknavé reakci na krize například ve Rwandě, Somálsku a bývalé Jugoslávii, či dříve při Korejské válce a válce ve Vietnamu. Tyto zaváhání a selhání OSN většinou velmi rychle zastínily všechny předešlé úspěchy.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace? Myslím si, že je velmi důležité mluvit o mezinárodní situaci a zabývat se otázkami mezinárodní bezpečnosti a to i v době, kdy je stát, ve kterém žijeme relativně bezpečný. Ve světě ovšem hrozí mnoho konfliktů, které nepřímo mohou ovlivnit i dění u nás a mohou vyvolat mezinárodní odezvu. Je proto třeba zamýšlet se nad tím, zda v dnešním světě funguje organizace disponující nástroji, které mohou udržet nejen světový mír, ale i předcházet a řešit konflikty na lokální úrovni.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit práci a možnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti tváří v tvář aktuální mezinárodní situaci.

Ráda bych ve své práci na konkrétním příkladě ze současnosti poukázala na to, že i úsilí, které OSN vyvíjí v malé a málo významné zemi je velkým přínosem a může zachránit tisíce životů. Důležitost činnosti OSN bych chtěla ukázat na příkladě Východního Timoru. Východní Timor se díky OSN a veškerým jejím aktivitám po téměř 400 letech nesamostatnosti postavil 20. 5. 2002 na vlastní nohy. Faktem je, že i přes kritiku Spojených národů, sehrála OSN ve Východním Timoru při budování míru, poskytování humanitní pomoci, podpory lidských práv i pomoci při organizaci voleb velmi důležitou a nezastupitelnou roli.

Do další části bakalářské práce bude zahrnuto vyhodnocení průzkumu, kterým bych chtěla zjistit, co si o práci OSN a o aktuální mezinárodní situaci myslí vzorek mladých občanů ČR. Průzkum probíhal formou dotazníku, který měl 8 otázek a předem dané odpovědi ze kterých měli dotázaní vybrat tu, která nejlépe vystihuje jejich názor na danou problematiku.

Čtyři otázky byly obecné, jejichž cílem bylo zjistit, co si lidé myslí o mezinárodní situaci a organizacích a další 4 byly konkrétněji zaměřeny na OSN, pomocí nichž jsem chtěla zjistit, jestli si dotazovaní lidé myslí, že OSN disponuje účinnými nástroji k zabránění konfliktu a zda jich dostatečně využívá. Zajímalo mě také, jestli lidé dokáží říct, kde OSN pomohla k vyřešení nějakého konfliktu a zda si myslí, že je činnost OSN efektivní.

Průzkumu se zúčastnilo 120 osob, z toho 29 osob pracujících a 91 studujících na různých typech škol. Cílová skupina nebyla předem blížeji specifikována, dotazování jsem však omezila pouze na mladší lidi (přibližně 15 – 35 let). Myslím si, že výsledek šetření by se dal pravděpodobně zobecnit na většinu lidí v daném věkovém rozmezí v ČR.

Vyhodnocení otázek jsem pro názornost a lepší přehlednost doplnila výšečovými grafy.

1 Organizace spojených národů (OSN)

1.1 OSN

[1]

Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní organizace, která sdružuje 192 států, tedy téměř všechny státy světa. Tyto státy se zavázaly, že budou společnými silami čelit výzvám, které přináší dnešní doba a aktuální mezinárodní situace. Společně se snaží chránit světový mír a bezpečnost, základní lidská práva, spravedlnost, spolupracovat při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních problémů, rozvíjet přátelské vztahy mezi státy a respektovat svrchovanost těchto států v duchu cílů a zásad Organizace spojených národů. Oficiálními jazyky OSN jsou angličtina, arabština, čínština, francouzština, ruština a španělština. Hlavní sídlo OSN se nachází v New Yorku, další důležitá zastoupení jsou ve Vídni, Ženevě, Addis Abebě, Bangkoku, Bejrútu, Nairobi a Santiagu.

1.1.1 Charta Organizace spojených národů

Charta Organizace spojených národů je základní dokument OSN. Je to je mezinárodní smlouva, která upravuje vztahy mezi členskými státy a jsou v ní uvedeny cíle a zásady, kterými se musí členské státy řídit. Dále udává práva a povinnosti členů, podmínky pro členství a ustavuje orgány OSN. Pokud se ostatní mezinárodní smlouvy dostanou do rozporu s Chartou, Charta má přednost.

Charta může být změněna, pokud s tím souhlasí a změny následně schválí dvě třetiny členů Valného shromáždění. Zároveň musí souhlasit všech pět stálých členů Rady bezpečnosti. Možnosti změnit Chartu OSN bylo v minulosti využito pouze třikrát v letech 1965, 1968 a 1973. Tyto změny se týkaly zvýšení počtu členů a zvýšení počtu hlasů při přijímání rozhodnutí v RB OSN a Ekonomické a sociální radě.

1.1.2 Cíle a zásady Organizace spojených národů

Cílem OSN je udržování a podporování mezinárodního míru a bezpečnosti, přátelských vztahů mezi státy, které jsou založené na respektování rovnoprávnosti a sebeurčení národů a

mezinárodní spolupráce v hospodářské, sociální, humanitní a kulturní oblasti. OSN se zároveň snaží být centrem pro koordinaci kroků, které vedou k dosažení těchto cílů.

Zásady OSN upřesňují, jak se OSN a členské státy musí chovat a jaká pravidla musí dodržovat při dosahování cílů OSN. Zásady jsou následující:

- *všechny členské státy jsou suverénní a rovnoprávné*
- *zavazují se plnit své povinnosti vyplývající z Charty*
- *zavazují se řešit mezinárodní spory mírovými prostředky, bez ohrožení mezinárodního míru, bezpečnosti a spravedlnosti*
- *vystříhají se vyhrožování silou a používání síly proti jiným členským státům*
- *zavazují se poskytnout OSN veškerou pomoc při jakékoli akci, ke které Organizace na základě Charty přistoupí*
- *žádné ustanovení Charty neopravňuje Spojené národy k tomu, aby se vměšovaly do otázek, které jsou výlučně vnitřní záležitostí státu [1]*

1.2 Historie OSN

[1]

Dějiny a v nich velký počet válek na celém světě ukázaly, jak nutné je chránit mezinárodní mír. Bylo proto učiněno mnoho kroků k vytvoření mezinárodní organizace, která by mezinárodní mír zaštitila.

První mezinárodní mírová konference se konala v roce 1899 v Haagu, kde byla schválena Úmluva o mírovém řešení mezinárodních konfliktů a ustaven Stálý arbitrážní soud. I přes tyto kroky, které měly zabránit řešení konfliktů válečnou cestou, vypukla v roce 1914 1. světová válka.

Mnohé státy si po válečné zkušenosti uvědomily, že ve snaze ochránit světový mír a bezpečnost a předejít další válce bude účinnější, když spojí své síly a určí jasná pravidla pro řešení mezinárodních konfliktů. Ke konci 1. světové války tak vznikla myšlenka na zřízení mezinárodní organizace, která by garantovala světový mír.

V roce 1919 v rámci Versailleské smlouvy vznikla Společnost národů s hlavním sídlem v Ženevě. Hlavním iniciátorem vzniku byl americký prezident Woodrow Wilson. USA však odmítly ratifikovat základní dokument Pakt Společnosti národů a nikdy se nestaly členem. Hlavní vliv na fungování Společnosti národů zůstal na Francii a Británii. Jednotnost Společnosti národů narušovalo neustálé napětí mezi významnějšími členy a menšími státy bez většího vlivu. Společnost národů neměla dostatečně účinný aparát k tomu, aby dokázala zabránit krokům fašistických vlád Itálie, Japonska a Německa. Nepodařilo se zabránit italské okupaci v Etiopii, japonské agresi v Číně a krokům Německa při postupném utlačování Evropy. Společnost národů ztratila svůj význam po vypuknutí druhé světové války, protože nedokázala udržet světový mír. Svou činnost ukončila se začátkem války a oficiálně byla rozpuštěna v roce 1946.

Základní kámen k vytvoření Organizace spojených národů byl položen na spojenecké konferenci v roce 1942, ještě v době 2. světové války. Zde byl poprvé použit termín prezidenta Roosevelta Spojené národy. V Deklaraci Spojených národů z tohoto roku se státy zavázaly, že budou pokračovat v boji proti mocnostem Osy.

Organizace spojených národů oficiálně vznikla až po skončení války. Když se v San Francisku v roce 1945 projednávalo poválečné uspořádání světa, padesát zúčastněných zemí vypracovalo Chartu OSN (Polsko se připojilo později). Charta byla ratifikována 24. října 1945 vítěznými mocnostmi 2. světové války a ostatními zakládajícími zeměmi. Tím oficiálně vznikla Organizace spojených národů. Tento den je považován za Den spojených národů.

1.3 Struktura OSN

[1, 5, 6, 18]

OSN se skládá z dvou typů orgánů – hlavních a pomocných. Organizace spojených národů má šest hlavních orgánů, které zabezpečují chod a plnění cílů OSN. K hlavním orgánům OSN patří Rada bezpečnosti, Valné shromáždění, Ekonomická a sociální rada, Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát OSN. Dále tvoří OSN mnoho agentur a programů.

1.3.1 Valné shromáždění

Valné shromáždění je hlavním jednacím a poradním orgánem OSN. Pomocnými orgány Valného shromáždění jsou komise a výbory (např.: politický a bezpečnostní, hospodářský a finanční, právní výbor). Členy Valného shromáždění jsou zástupci všech členských států OSN.

Valné shromáždění volí členy ostatních orgánů OSN, projednává všechny otázky, které jsou spojeny s Chartou OSN a zprávy ostatních orgánů OSN. Může projednávat obecné otázky týkající se spolupráce při udržování míru a bezpečnosti a následně dávat doporučení Radě bezpečnosti, členským státům a státům ostatním, pokud o to požádají. Valné shromáždění může vydávat doporučení pro pokojné řešení situace, její rozhodnutí však není pro jednotlivé státy závazné. VS OSN schvaluje rozpočet OSN a výši příspěvků od jednotlivých členů.

Hlasování. Každý člen Valného shromáždění má při hlasování jeden hlas. Při rozhodování o běžných otázkách je potřeba k přijetí rozhodnutí nadpoloviční většina hlasů. Při rozhodování o důležitých záležitostech, především o bezpečnostních a mírových otázkách, změnách Charty a přijetí nových členů, je k přijetí návrhu třeba dvoutřetinové většiny hlasů. Hlasovat se může výzvou k jednotlivým zástupcům, zvednutím ruky, nebo formou zaznamenaného hlasování.

Zasedání. Zasedání Valného shromáždění může být řádné nebo mimořádné. Řádné zasedání probíhá každý rok v září. Před začátkem zasedání je volen nový předseda (předsednictví rotuje mezi 5 skupinami států, které jsou ze stejné oblasti), 21 místopředsedů a předsedové šesti hlavních výborů. Tito volení reprezentanti tvoří generální výbor. Začátek zasedání je věnován všeobecné rozpravě, kde každý stát může vyjádřit své názory a připomínky

k aktuálnímu mezinárodnímu dění. O těchto příspěvcích se jedná na zasedáních, nebo se postupují jednotlivým výborům. V nutných případech je možné do 24 hodin svolat i mimořádné zasedání Valného shromáždění. Mimořádné zasedání je svoláváno na žádost RB OSN, většiny členů OSN, nebo i jediného člena pokud s tím většina souhlasí.

1.3.2 Rada bezpečnosti

Rada bezpečnosti OSN je hlavním výkonným a bezesporu nejmocnějším orgánem OSN. Rozhodnutí ostatních orgánů OSN má pouze charakter doporučení, zatímco rozhodnutí Rady bezpečnosti jsou pro státy právně závazná a jejich plnění může být vynuceno silou. Rada bezpečnosti má jménem svých členů hlavní zodpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, řešení sporů, úpravu zbrojení, uvalení sankcí a organizování vojenských akcí. RB navrhuje kandidáta na generálního tajemníka a spolu s VS volí soudce do mezinárodního soudního dvoru.

Členství. Rada bezpečnosti má 15 členů, z toho 5 stálých a 10 nestálých. Za stálé členy Rady bezpečnosti jsou považovány vítězné mocnosti 2. světové války, tedy Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie. Nestálí členové jsou voleni Valným shromážděním na dvouleté funkční období.

Byly vytvořeny regionální skupiny zemí, které vysílají jednu nebo několik kandidátských zemí tak, že: *„Afrika vysílá do Rady bezpečnosti tři nestálé členy, Asie, Latinská Amerika a západní Evropa po dvou nestálých členech a východní Evropa (kam spadá ČR) jednoho zástupce. Jedním ze zástupců musí být arabská země spadající střídavě pod Afriku nebo Asii.* [6]

Hlasování. Každý člen RB má jeden hlas. Rozhodnutí v běžných otázkách přijímá RB OSN, pokud souhlasí devět členů z patnácti, při zásadních otázkách je třeba devíti hlasů, včetně hlasů všech pěti stálých členů RB. Stálý člen může návrh vetovat, pokud hlasuje proti. Toto výsadní postavení stálých členů se nazývá pravidlo jednomyslnosti mocností.

Zasedání. Zástupci všech zemí musí být neustále přítomní v sídle OSN v New Yorku, zasedání tak může v případě nutnosti probíhat kdykoli a kdekoli.

1.3.3 Mezinárodní soudní dvůr

Mezinárodní soudní dvůr je hlavním soudním orgánem Spojených národů. Hlavním dokumentem je Statut mezinárodního soudního dvora, který je nedílnou součástí Charty OSN. Účast na soudních procesech a podání žaloby je povoleno jen členským státům. Nezabývá se problémy osob ani institucí a organizací. Pokud o to Rada bezpečnosti, Valné shromáždění nebo jiný orgán OSN (se souhlasem VS) požádá, Mezinárodní soudní dvůr vydá posudek.

Mezinárodní soudní dvůr řeší spory v souladu se svým statutem uplatňováním:

- *mezinárodních úmluv stanovujících pravidla výslovně uznávaná státy, jichž se spor týká;*
- *mezinárodních zvyklostí a obecně uznávaných postupů, které jsou přijímány jako zákon;*
- *obecných zákonných principů uznávaných státy;*
- *soudních rozhodnutí a stanovisek nejkvalifikovanějších právních znalců jednotlivých zemí. [18]*

Členství. Mezinárodní soudní dvůr má 15 členů, kteří jsou voleni na 9 let s možností znovuzvolení. Každé tři roky je volena jedna třetina soudců. Při volbě musí být zohledňována zásada, že soudci musí reprezentovat hlavní formy civilizace a hlavní právní soustavy světa. Soudci musí zastupovat jednotlivé regiony světa a dva členi Mezinárodního soudního dvora nesmí být ze stejného státu. Soudce volí Valné shromáždění spolu s Radou bezpečnosti na základě jejich kvalifikace, bez ohledu na jejich státní příslušnost.

Rozhodování. Soud rozhoduje prostou většinou hlasů a v případě shody rozhoduje hlas předsedy soudu. Minimální počet přítomných soudců pro přijetí rozhodnutí je devět. Pokud o to zúčastněné strany požádají, je možné vytvořit nižší soudní jednotky, tzv. komory, které jsou schopné přijmout usnesení v přítomnosti minimálně tří soudců. Rozhodnutí komory je rovnocenné s rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora.

1.3.4 Generální tajemník

„Jednou ze stěžejních rolí generálního tajemníka je, že silou svého "osobního vlivu", to jest prostřednictvím veřejných i soukromých kroků postavených na jeho nezávislosti a bezúhonnosti, pomáhá předcházet konfliktům, brání jejich eskalaci a jejich šíření.“ [1]

Generální tajemník je jmenován Valným shromážděním na návrh Rady bezpečnosti na pětileté funkční období s možností znovuzvolení. Generální tajemník vykonává všechny činnosti, které jsou mu svěřeny Orgány OSN. Má tedy velmi široké pole působnosti od správy majetku OSN, přes administrativní práce, až po osobní účast na vyjednávání v krizových situacích na celém světě. Generální tajemník je zmocněn upozorňovat RB na ohrožení míru a bezpečnosti.

Generální tajemník stojí v čele Sekretariátu OSN. Hlavním cílem činnosti Sekretariátu OSN je, že usnadňuje práci generálního tajemníka, podporuje chod všech orgánů OSN a vykonává každodenní úkoly organizace. Sekretariát OSN zajišťuje, aby byly realizovány rozhodnutí přijatá členskými státy. Členy Sekretariátu nejsou státy, ale mezinárodní úředníci, které jmenuje generální tajemník na návrh RB na pětileté funkční období. Zaměstnanci Sekretariátu, stejně jako generální tajemník jsou odpovědni pouze OSN, to znamená, že nesmějí přijímat pokyny od žádného státu, vlády ani jiné organizace.

Ve funkci generálního tajemníka se za dobu působení OSN vystřídal už 8 osob. Od 1. 1. 2007 vystřídal Kofiho Annana z Ghany ve funkci generálního tajemníka diplomat a bývalý ministr zahraničí Ban Ki-moon z Jižní Korey.

1.4 Mír a bezpečnost

[1, 3, 5, 6, 7, 8, 9]

V jednom ze svých posledních projevů v roli generálního tajemníka, řekl Kofi Annan velmi výstižná slova: „*V dnešním světě jsme všichni odpovědní za bezpečnost těch druhých. Žádný stát nemůže zajistit svou bezpečnost tím, že bude usilovat o převahu nad ostatními. Hrozbám jako jsou zbraně hromadného ničení, změny klimatu, globální pandemie nebo mezinárodní terorismus můžeme čelit pouze společným úsilím o zajištění bezpečnosti pro všechny. Společnou odpovědnost máme i za ochranu lidí před genocidou, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti. Na loňském summitu OSN se k tomu zavázaly všechny členské země. Avšak ve světle zabíjení, znásilňování a hladovění, jehož jsme svědky v Dárfúru, zůstávají takové doktríny pouhou rétorikou, dokud nebudou mocní, kteří mají moc k efektivní intervenci, připraveni převzít odpovědnost. Využít k tomu musí na prvním místě politickou a ekonomickou sílu a v poslední instanci i sílu vojenskou.*“ [3]

Mír a bezpečnost je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro snížení chudoby, ekonomický, politický a sociální rozvoj a také pro dosažení Rozvojových cílů tisíciletí. Na druhou stranu ekonomický, politický a sociální rozvoj ve velké míře přispívá k bezpečnosti v dané oblasti. Hlavními globálními hrozbami v současné době jsou mezinárodní i vnitrostátní ozbrojené konflikty, šíření zbraní hromadného ničení, mezinárodní organizovaný zločin a terorismus.

1.4.1 OSN a její podpora míru

OSN se podílí na prevenci konfliktů, obnově míru, udržování, vynucování a budování míru. Pokud se tyto činnosti nebudou překrývat nebo probíhat současně, budou neúčinné. Hlavní odpovědnost za udržení míru přebírá Rada bezpečnosti, ale i Valné shromáždění a generální tajemník. Nutnost činnosti OSN potvrzuje i fakt, že obdržela už pětkrát Nobelovu cenu míru. Široká veřejnost vnímá OSN jako hlavního činitele v oblasti prevence konfliktů.

Obecné otázky týkající se udržení světového míru jsou projednávány v rámci Valného shromáždění. Valné shromáždění může koordinovat spolupráci při udržování míru a bezpečnosti a následně dávat doporučení Radě bezpečnosti a členským státům. Dále může vydávat doporučení pro pokojné řešení situace. Její rozhodnutí není pro státy právně závazné,

má jen formu doporučení. Pro řešení otázek týkající se mezinárodního míru byly zřízeny Výbor pro odzbrojení (První výbor) a mezinárodní bezpečnost a Zvláštní výbor pro politické otázky a dekolonizaci (Čtvrtý výbor).

Státy se podle Charty musí vyvarovat řešení sporů válečnou cestou a měly by své spory přenechat k projednání Radě bezpečnosti. Rada bezpečnosti se v první řadě snaží o mírové řešení sporu. Může jmenovat zvláštního zmocněnce, vydat doporučení k mírovému urovnání, zprostředkovat dohodu, nebo požádat generálního tajemníka, aby se aktivně podílel na řešení situace. Pokud RB nedokáže vyřešit spor mírovou cestou a vypukne ozbrojený konflikt, snaží se ukončit konflikt a krveprolití co nejdříve. Rozhodnutí RB OSN jsou pro státy závazné, proto je možné je vynutit uvalením embarga, sankcemi i vojenskou silou.

Při podpoře míru hraje důležitou roli generální tajemník OSN. Generální tajemník může upozorňovat Radu bezpečnosti na jakékoli situace, které mu připadají nebezpečné pro zachování mezinárodního míru. Často se osobně účastní řešení jednotlivých krizí po celém světě. Konfliktu může zabránit nejen svým osobním vlivem, ale i zprostředkováním jednání a uzavíráním dohod mezi zneprátelenými stranami.

1.4.2 Předcházení konfliktům

Prevence konfliktů uvnitř států i mezi státy je v zájmu všech lidí. OSN se snaží bojům předcházet, a jestliže vypuknou, snaží se je co nejdříve zastavit, nebo zmenšit jejich rozsah. K dobrým výsledkům při předcházení bojů a násilí přispívá i sledování politické situace v jednotlivých oblastech a státech, tzv. systém včasného varování, které upozorňuje na možné ohrožení míru. OSN tím získává čas na zvážení jednotlivých kroků, které můžou dalšímu negativnímu vývoji v dané oblasti zabránit.

OSN využívá k prevenci konfliktů různých metod, mezi nejčastější patří preventivní diplomacie, preventivní rozmístění a preventivní odzbrojení.

Preventivní diplomacie znamená pěstování dobrých vztahů mezi státy a řešení konfliktních situací mírovými cestami a vyjednáváním. Často se ukázalo, že mnoho válečných konfliktů vzniká díky špatné diplomacii a naopak dobrá diplomacie pomůže předcházet konfliktům a řešit spory. O diplomatické jednání se v rámci OSN stará nestranný generální tajemník,

vyslanci, velvyslanci a zmocněnci. Při své činnosti mohou spolupracovat se zástupci a vládami zemí, zástupci bojujících skupin či nevládními a regionálními organizacemi.

Preventivní rozmístění může podporovat preventivní vyjednávání. Pokud hrozí vypuknutí ozbrojeného konfliktu, jsou do postižené oblasti preventivně rozmístěny mezinárodní mírové kontingenty. Jejich úkolem není bojovat, ale podporovat vznik takového prostředí, ve kterém by se hrozící krize dala zvládnout na poli diplomacie a jednání. Preventivní rozmístění bylo využito například v roce 1992 při krizi v Bývalé Jugoslávii.

Preventivní odzbrojení se snaží snížit počet lehkých zbraní v krizových oblastech. Při preventivním odzbrojování může podněty poskytnout Vojenský štábní výbor a Výzkumný institut pro otázky odzbrojení, který provádí nezávislý výzkum v oblasti bezpečnosti, odzbrojení a rozvoje na národní, regionální i globální úrovni.

Jedním z nejdůležitějších kroků při prevenci vzniku konfliktů je, aby v nestabilních oblastech došlo k podpoře ekonomického a sociálního rozvoje, demokracie, nezávislosti států, lidských práv, mezinárodního práva a v neposlední řadě k rozvoji vzdělanosti obyvatelstva. Tím by se ustálila situace v nestabilních oblastech a předešlo by se mnohým válkám, které často vznikají právě v málo rozvinutých a ekonomicky slabších částech světa.

1.4.3 Řešení konfliktů

Preventivní opatření nemusí být vždy úspěšné a mírové diplomatické řešení může selhat. V případě, že stát nepostupuje v souladu s rozhodnutím Rady bezpečnosti, může RB stát donutit, aby se řídil podle jejích ustanovení. Donucovací opatření mohou na jedné straně pomoci rychlejšímu vyřešení konfliktu, ale na druhou stranu mají velký negativní dopad na obyvatelstvo státu. Proto by RB OSN měla velice důkladně zvažovat použití donucovacích opatření s ohledem na dopady na civilní obyvatelstvo. Válkou, ale i pozastavením obchodních a finančních toků, nebude trpět jen ekonomika daného státu, ale hlavně občané. Dvě základní donucovací opatření, které může OSN použít, jsou sankce a vojenský zásah.

Sankce. Při použití sankcí se nevyužívá vojenské síly. Sankce jsou opatření, která mohou zahrnovat úplné nebo částečné přerušování hospodářských styků, ekonomických a obchodních styků, přerušování diplomatických jednání, uvalení zbrojního embarga, pozastavení finančních toků do státu, zákaz cestování, zákaz vývozu a dovozu luxusního zboží atd. Je v nich tedy na

danou zemi vyvíjen nátlak jinak než vojenským zásahem. Sankce byly v minulých letech uvaleny např. na bývalou Jugoslávii, Rwandu, Afghánistán, Etiopii a Eritreu.

Vojenský zásah. K vojenskému zásahu se přistoupí ve chvíli, kdy selžou diplomatická jednání, embarga a sankce, přičemž by k němu mělo dojít jen v nejkrajnějších a nejnutnějších případech. Po ukončení konfliktu se Mezinárodní společenství snaží pomoci státům s ekonomickou, politickou, hospodářskou a sociální obnovou země. Použití síly je jasně vymezeno v Chartě OSN.

1.4.4 Obnova a udržování mezinárodního míru

Obnova míru znamená přimět diplomatickou cestou znesvářené strany k jednání o ukončení konfliktu, přičemž jednou z nejdůležitějších osob při vyjednávání je, stejně jako u prevence konfliktů, generální tajemník OSN.

K úspěšnému udržení míru je potřeba, aby cílem všech zneprátelených stran bylo konflikt urovnat, aby byly jejich snahy podporovány i ze sousedních a zahraničních zemí, mezinárodními organizacemi a dotovány dostatečnými finančními a lidskými zdroji. V této době, kdy v mezinárodním obchodu hrají svou roli všechny státy světa, má lokální válka dopad téměř na celý svět. Velkou zásluhu při obnově a udržování mezinárodního míru mají mírové mise OSN.

Mírové mise. Mírové operace OSN tvoří jeden z nejdůležitějších prostředků pro zajišťování světového míru a bezpečnosti. O rozmístění mírových misí rozhoduje Rada bezpečnosti, musí s nimi ale souhlasit státy, v nichž mají být mírové mise rozmístěny. Mírové mise řídí generální tajemník nebo jeho zástupce, za vojenskou stránku je odpovědný velitel vojenských jednotek nebo hlavní vojenský pozorovatel. Mírové mise úzce spolupracují s regionálními organizacemi.

OSN nemá vlastní vojenské jednotky a vybavení, ty poskytují na základě dobrovolného rozhodnutí členské státy. Mírových misí se mohou účastnit vojáci, policie i civilisté z různých zemí. Mírové mise jsou financovány ze zvláštního rozpočtu pro mírové mise, který tvoří příspěvky od jednotlivých členských zemí. Prostředky ze zvláštního rozpočtu jsou pak podle předem stanovených podmínek rozdělovány mezi státy, které poskytly OSN své vojenské vybavení. V rámci mírové operace mohou být nasazeni vojenští pozorovatelé, kteří jsou

neozbrojeni a pouze dohlížíjí na dodržování míru, a vojenské jednotky, které jsou sice vyzbrojené, ale pouze na svou sebeobranu.

Podle IC OSN v Praze [9] proběhlo od roku 1948 do roku 2005 celkem 60 mírových operací, kterých se zúčastnilo více než 81 tisíc vojenských pozorovatelů a příslušníků vojenských jednotek. Celkem bylo na mírové operace do roku 2005 vynaloženo odhadem 36 miliard USD. Schválené zdroje na mírové operace od 1.7 2005 do 30. 6 2006 byly ve výši asi 3,55 mld. USD.

V posledních letech se řeší otázka, jak lépe zorganizovat mírové mise tak, aby byly pružnější, připravenější a rychlejší, aby měly zajištěnou politickou a finanční podporu a aby měly větší pravomoci (Zpráva Panelu pro mírové operace OSN z r. 2000). To vše by přispělo k tomu, aby byly mírové operace schopny lépe plnit své cíle:

- *udržování příměří a oddělování vojenských sil – mírová operace fungující byt' jen v podmínkách omezené dohody mezi znepřátelenými stranami může vytvořit atmosféru potřebnou k vyjednávání.*
- *preventivní rozmístování mírových sil – přítomnost mírových sil před vypuknutím konfliktu může přispět ke zprůhlednění sporné situace a podpořit její politické urovnání.*
- *ochrana humanitárních operací – v mnoha konfliktech jsou civilisté záměrně využíváni k dosažení politických cílů. Příslušníci mírových sborů jim proto zajišťují ochranu a umožňují přísun humanitární pomoci. Jednotky se tak ale mohou dostat do nesnadné politické situace a jejich vlastní bezpečnost může být ohrožena.*
- *realizace celkového mírového urovnání – komplexní mírové operace založené na úplném mírovém urovnání mohou pomáhat v různých oblastech, např. zajišťování humanitární pomoci, dohled nad dodržováním lidských práv, monitorování voleb či koordinace hospodářské obnovy. [7]*

V roce 1988 byla činnost mírových misí OSN oceněna Nobelovou cenou za mír.

1.4.5 Budování míru

Na budování míru se podílí celá řada organizací OSN, vlády dotčených i ostatních zemí, nevládní organizace a civilní obyvatelstvo. Při budování míru hraje OSN úlohu zprostředkovatele, který zajišťuje řešení dalších případných sporů mírovou cestou. Po ukončení konfliktů a podepsání mírové smlouvy se OSN snaží o vytvoření stabilního státu, který by svým občanům garantoval určité životní podmínky a jejich práva. Pomáhá při uspořádání poválečných voleb, ochraně a návratu uprchlíků do vlasti, odzbrojování a také při politickém a ekonomickém rozvoji a obnově.

Uspořádání voleb. Pro koordinování volebního procesu bylo v rámci Odboru pro politické otázky OSN vytvořeno Oddělení volební pomoci. To dohlíží na průběh poválečných voleb na žádost tamější vlády. Vláda, mezinárodní smlouvy nebo mandát stanoví, jak a do jaké míry se bude OSN v této otázce angažovat. OSN se svými poradenskými službami, osvětou mezi obyvateli, výcvikem úředníků a dalšími činnostmi podílelo na volbách ve více než 85 zemích.

Uprchlíci. Uprchlíci jsou lidé, kteří utíkají ze své země kvůli oprávněné obavě z perzekuce kvůli svému náboženskému vyznání, rase nebo skupinové či politické příslušnosti. Při snaze o návrat a integraci uprchlíků sehraje důležitou roli nejen OSN, ale i regionální neziskové i ziskové organizace. Spolupráce s nejrůznějšími místními organizacemi je potřebná především kvůli tomu, že velká vlna uprchlíků, vracejících se do země, může narušit ekonomickou a sociální strukturu v zemi. OSN se snaží o vybudování důvěry civilního obyvatelstva a uprchlíků v bezpečnost jejich státu, zřízení rozvojových programů a projektů a vytváření pracovních příležitostí.

V roce 1950 byl Valným shromážděním vytvořen Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR), který dbá na mezinárodní ochranu základních lidských práv uprchlíků, dodržování mezinárodních dohod o uprchlících a dodržování mezinárodního práva ze strany vlád. Uprchlíci nejsou přes svůj nesouhlas vraceni zpět do země a mohou v jiných zemích žádat o azyl. UNHCR zajišťuje uprchlíkům základní materiální pomoc, jako je jídlo a pití, přístřeší a lékařská pomoc.

Ekonomický rozvoj. Válka zastavuje ekonomický a sociální rozvoj, je tedy třeba ho po ukončení války začít znovu budovat. Vyvážený rozvoj státu je pak nejlepší prevencí

konfliktů. K obnově a rozvoji zničené země je často třeba rozsáhlá finanční pomoc ze zahraničí a z různých mezinárodních organizací. Stát se musí znovu zapojit do hospodářského dění a musí znovu začít obchodovat se zahraničím, aby tak získal finanční prostředky pro celkovou obnovu země.

OSN se snaží o zajištění uspokojující životní úrovně, odstranění chudoby, udržitelný rozvoj a dodržování lidských práv. Do ekonomického a sociálního rozvoje země se OSN zapojuje přes různé programy a orgány jako jsou Mezinárodní asociace pro rozvoj, Dětský fond OSN, Rozvojový program OSN, Světový potravinový program, Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a další. Je velice důležité, aby státy přijaly národní rozvojové strategie a postupovaly podle nich při naplňování rozvojových cílů.

Sociální rozvoj. S ekonomickým rozvojem je velice úzce spjat sociální rozvoj, který může zajistit lepší život pro lidi žijící například v poválečných oblastech. Sociální rozvoj se v posledních letech stal aktuální výzvou pro OSN. OSN se snaží o to, aby byly základní služby, jako je zdravotnictví a vzdělání, přístupné každému.

Sociálním rozvojem se zabývá VS OSN (Sociální, humanitní a kulturní výbor VS OCN), Ekonomická a sociální rada (Komise pro sociální rozvoj), Sekretariát OSN (Odbor pro ekonomické a sociální otázky a celá řada dalších fondů a agentur.

Rozvoj vzdělání. Vzdělané obyvatelstvo je jedním z nejdůležitějších předpokladů ekonomického a sociálního rozvoje a stability státu. Vzdělání lidé mohou zajistit sobě i svému státu dostatečné finanční prostředky a jsou schopni se domáhat svých práv a chápat prvky demokracie. Vzdělání a osvěta mohou zabránit rasismu, diskriminaci, utlačování a tím vzniku dalších lokálních válek. Osvěta může zpomalit šíření nemocí. OSN se na rozvoji vzdělání podílí různými rozvojovými programy.

V roce 2000 na summitu v New Yorku byly přijaty Rozvojové cíle tisíciletí, kterými se členské státy zavázaly, že se pokusí odstranit extrémní chudobu a hlad, zpřístupnit základní vzdělání pro všechny, prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen, omezit dětskou úmrtnost, zlepšit zdraví matek, bojovat proti AIDS, malárii a jiným nemocem, zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí, vytvořit globální partnerství pro rozvoj. Těchto cílů by mělo být dosaženo do roku 2015.

Odzbrojení. Odzbrojení a snížení počtu zbraní v zemi je jedním z důležitých předpokladů pro udržení a budování míru. První výbor Valného shromáždění, Komise pro odzbrojení, stanovuje pravidla odzbrojení. OSN v posledních letech obrací pozornost k hrozbám spojeným s šířením ručních a lehkých zbraní a mobilizuje proti masovému rozmístování nášlapných min. Tyto zbraně mohou ohrožovat ekonomickou a sociální strukturu společnosti a zabíjet a mrzačit nevinné oběti.

Od roku 1999 platí dohoda o úplném zákazu používání, skladování a výroby nášlapných min. Tato dohoda vedla k likvidaci zásob min a k odminování mnoha oblastí. Jedním z cílů OSN je i omezování a odstranění zbraní, které představují pro svět největší hrozbu. Jsou to jaderné, chemické a biologické zbraně.

OSN se zabývá otázkou, která řeší podporu hospodářského a sociálního rozvoje, který by byl financovaný ze zdrojů získaných z procesu odzbrojování. Toto řešení má ale stále malou podporu.

1.5 Reforma OSN

[2, 3, 4, 8, 20]

Stále častěji je v posledních letech vznášen požadavek na reformy OSN, které by udělaly světovou organizaci pružnější a efektivnější při zvládání světových krizí. Od založení OSN se ve světě mnohé změnilo, proto je třeba, aby OSN na tyto změny reagovala. Některé aplikované reformní kroky se již v činnosti OSN projeví, o jiných se teprve jedná. Je však nutné, aby kroky vedoucí k reformě OSN podpořily všechny členské státy, především ty ekonomicky vyspělejší.

1.5.1 Hlavní reformní snahy v OSN

Kofi Annan předložil v roce 1997 po nástupu do funkce generálního tajemníka reformní návrhy a většina z nich byla přijata a uskutečněna. Byli to reformy týkající se organizačního i administrativního uspořádání. Za svého působení ve funkci generálního tajemníka se zasloužil např. o vznik nových programů, oddělení i nové funkce náměstka generálního tajemníka nebo o zúžení velkého a drahého administrativního aparátu OSN.

V roce 2000 na Summitu tisíciletí v New Yorku se členské státy zavázaly splnit do roku 2015 Rozvojové cíle tisíciletí. Tyto cíle se týkají především rozvojových zemí, kde je činnost OSN velice rozdrobená a na jednom území působí celá řada různých programů OSN. To přináší vysoké administrativní náklady. Zástupci zemí se shodli, že pro efektivnější činnost je potřeba zavést reformu v řízení a financování OSN v oblasti rozvoje.

V roce 2003 jmenoval Annan tzv. Panel na vysoké úrovni, což je nezávislá skupina expertů a politiků, kteří měli za úkol vypracovat plán, podle kterého se bude postupovat při realizaci a zavádění reformy mezinárodního systému. Výsledkem těchto jednání bylo na konci roku 2004 předložení zprávy „Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“. V této zprávě se zástupci Panelu shodli, že činnost OSN byla v minulých letech potřebná a funkční, ale pro činnost v dalších letech je nezbytné zavést reformy.

Další vývoj OSN nastínil takto: *„OSN ve 21. století musí revitalizovat a reformovat své instituce, aby byla schopna čelit výzvám nového století. Týká se to Valného shromáždění,*

Ekonomické a sociální rady, Komise pro lidská práva i Rady bezpečnosti. Rada bezpečnosti potřebuje posílit důvěryhodnost a efektivitu a lépe reflektovat současnou situaci. Principy reformy RB: zvýšení počtu stálých členů, zvýšení počtu nestálých členů a rozšíření jejich funkčního období. Zpráva navrhuje zřízení nové instituce OSN, Komisi pro budování míru, která by měla úzce spolupracovat s regionálními organizacemi a mezinárodními finančními institucemi. Panel vyzývá i k lepší spolupráci s regionálními organizacemi.“ [8].

Na neposledním místě je nutné posílit úlohu generálního tajemníka v otázkách míru a bezpečnosti. Některé z těchto kroků byly již realizovány, např. Komise pro budování míru byla oficiálně ustanovena 20. 12. 2005.

Podle zprávy *Ve větší svobodě* z roku 2005 se mnohé státy světa domnívají, že OSN je nutné zreformovat radikálně, odvážně a rychle. Reformní plán je postaven na třech základních pilířích, kterými jsou bezpečnost, rozvoj a lidská práva. Tyto pilíře musí být podporovány současně, protože ani jednoho nelze dosáhnout při absenci jiného. Annan představil v září 2005 na summitu v New Yorku další návrh reformy mezinárodního společenství a navrhoval i plán, jak postupovat při plnění závazků plynoucích z Rozvojových cílů tisíciletí.

V lednu 2007, po nástupu do funkce generálního tajemníka OSN, Ban Ki-moon zdůraznil, že jedním z prioritních cílů za jeho působení v čele OSN bude pokračovat v reformních snahách.

Pokud má OSN sloužit k účelům, ke kterým byla zřízena, je nutné reformovat i její jednotlivé orgány, aby plně odpovídaly podmínkám 21. století.

1.5.2 Reforma Rady bezpečnosti

Dnešní zastoupení v Radě bezpečnosti stále odpovídá mocenskému rozložení sil po druhé světové válce. Z patnácti členů je na dvouleté funkční období voleno pouze deset, zbylých pět členů je stálých, které disponují právem veta. Tyto státy jsou USA, Rusko, Francie, Británie a Čína, tedy vítězné státy 2. světové války.

Rok 2005 byl charakterizován mnoha pokusy navrhnout nový model fungování Rady bezpečnosti, který by vedl k rovnoprávnějšímu a spravedlivějšímu zastoupení. Například podle publikace *Ve větší svobodě* byly uvedeny dva následující modely, které vypracoval Panel na vysoké úrovni. Tyto modely měly podporu generálního tajemníka:

- *Model A: Počet stálých členů RB se zvýší ze současných 5 na 11. Počet nestálých z 10 na 13. Celkový počet členů RB bude 24. Právo veta zůstává pouze původním pěti stálým členům RB.*
- *Model B: Počet stálých členů zůstává nezměněný. Vzniká ale nová kategorie čtyřletého mandátu s možností prodloužení. Počet těchto křesel je 8. Počet nestálých členů RB se zvýší z 10 na 11. Celkový počet členů RB bude 24. Právo veta zůstává pouze původním pěti stálým členům RB. [4]*

Všechny návrhy (od zrušení instituce stálých členů a práva veta až po její rozšíření na 24 členů) však zatím ztroskotaly.

Vzhledem k důležitosti a závaznosti rozhodnutí Rady bezpečnosti je nutné, aby v RB předsedaly státy, které jsou vybrány podle přísného a dobře promyšleného klíče. Bude nutné mít na mysli, např. jak jsou které státy lidnaté, vyspělé, stabilní, jaká je jejich geografická poloha, jaké reprezentují náboženství nebo skupinu obyvatel, aby rozložení sil v RB bylo co nejspravedlivější.

1.5.3 Reforma Valného shromáždění

Valné shromáždění je hlavní jednací a poradní orgán a proto je potřeba, aby řešení jednotlivých otázek bylo pružné a rychlé. V posledních letech tomu ale stále častěji brání střet zájmu mezi zájmem nadnárodním a národním zájmem mocností. Rozhodování Valného shromáždění by se mělo zaměřovat především na řešení zásadních otázek, přičemž by mělo dojít k zeštíhlení a zjednodušení rozhodovacího procesu. Pro dosažení požadovaného výsledku je nutné aktivní vedení VS a úzká spolupráce s občanským sektorem.

1.5.4 Reforma Sekretariátu

V Sekretariátu OSN pracuje přes 7000 úředníků z více než 70 zemí světa. Je nutné přeorganizovat Sekretariát OSN, aby lépe dosahoval svých cílů a plnil úkoly, které jsou mu svěřeny. Protože Sekretariát OSN řeší každodenně velké množství nejrůznějších úkolů, je třeba, aby reformy podpořily především efektivní fungování. V rámci Sekretariátu OSN by mělo dojít k přehodnocení předpisů pro pracovníky, ale i počtu pracovníků a jejich kvalifikace a odbornosti.

2 Mírové úsilí OSN

[1, 9]

2.1 Afrika

Afrika je prioritní oblastí zájmů OSN díky častým válkám a dlouho trvajícím neshodám. OSN neustále vyzívá k mezinárodní podpoře míru a bezpečnosti v Africe. Na nestabilní situaci v Africe má vliv celá řada ekonomických a sociálních faktorů. Můžeme zde pozorovat jasnou souvislost mezi chudobou a válkami. Ne vždy se OSN podařilo předejít válečným konfliktům, pokud ale vypukly snažila se o jejich rychlé řešení. V následujícím přehledu jsou uvedeny některé z mnoha konfliktů na jejichž řešení se OSN podílela.

tabulka 1: Příklady úsilí OSN v Africe

Země	Úsilí OSN	Působení OSN	Prevence	Obnova míru	Poválečné uspořádání
Angola	MONUA, UNOA, UNMA,	1975-2002		×	×
Rwanda	UNOMUR, UNAMIR	1993-1996	×	×	×
Liberie	UNOMIL, UNOL UNMIL	1993	×	×	×
Sierra Leone	UNOMSIL, UNAMSIL	1995-2004		×	×
Etiopie-Eritrea	UNOVER, UNMEE	1992	×	×	×

2.2 Asie

OSN se v Asii dlouhodobě věnovala problému Blízkého Východu, kde se řešila otázka statutu Palestiny. Jednou z nejzávažnějších otázek, před kterou OSN v posledních letech stála, byl konflikt v Afghánistánu, který byl živnou půdou pro obchod s drogami a terorismus. Významnou roli sehrála OSN i při konfliktu v Iráku, ve Východním Timoru, Libanonu a dalších asijských zemích.

tabulka 2: Příklady úsilí OSN v Asii

Země	Úsilí OSN	Čas	Prevence	Obnova míru	Poválečné uspořádání
Blízký východ	UNTSO, UNEF I, UNRWA, UNDOF	1947-1994	×	×	×
Libanon	UNIFIL	1978		×	×
Afghánistán	ISAF, UNAMA	1995-2004		×	×
Irák	UNSCOM, UNIKOM, UNMOVIC, UNAMI	1990-2004	×	×	×
Východní Timor	UNTAET, UNAMET, UNMISSET	1999-2005		×	×
Kašmír	UNMOGIP, UNIPOM	1948-2004	×	×	×

2.3 Evropa

V Evropě se OSN zasloužila například o řešení krize v bývalé Jugoslávii, kde se jednotlivé státy postupně pokoušely získat nezávislost, což bylo doprovázeno krvavými boji. O vyhlášení nezávislosti se pokusila i bývalá jugoslávská provincie Kosovo, kde byla opět potřebná pomoc OSN.

tabulka 3: Příklady úsilí OSN v Evropě

Země	Úsilí OSN	Čas	Prevence	Obnova míru	Poválečné uspořádání
bývalá Jugoslávie	UNPROFOR, UNMIBH, UNMOP, UNPSG, UNCRO	1991-2002		×	×
Kosovo	KFOR, UNMIK	1999-2003		×	×

3 Demokratická republika Východní Timor

3.1 Základní informace

[10, 12, 14]

3.1.1 Poloha, rozloha, zřízení

Východní Timor leží v jihovýchodní Asii v souostroví Malé Sundry na jižní části ostrova Timor (viz. mapa v přílohové části). Oficiální název tohoto nového státu je Demokratická republika Východní Timor (portugalsky Democratic Republic of Timor-Leste) a jeho hlavním městem se stalo Dili. Rozloha státu je přibližně 15 tisíců km² (srovnatelná velikost s krajem Vysočina), což je přibližně polovina ostrova Timor. Východní Timor získal nezávislost 20. 5. 2002.

3.1.2 Obyvatelstvo

Počet obyvatel Východního Timoru přesáhl v roce 2002 jeden milion a kolem této hodnoty stále kolísá. Převážnou většinu obyvatel tvoří Austronésané (malajští Polynésané), Papuánci, dále menší skupina Číňanů a další minority. Obyvatelé jsou v 90 % katolíci, žijí zde i menšiny muslimů (4 %), protestantů (3 %) a ostatní náboženství tvoří asi 3 %. Úředními jazyky jsou tetuánština a portugalština, dále jsou používána indonéština, angličtina a dalších 16 dialektů.

3.1.3 Ekonomika

Východní Timor patří k nejchudším státům v Asii a to především díky nedostatku kvalifikované a vzdělané pracovní síly (gramotnost je kolem 50 %) a velmi špatné úrovni infrastruktury. Venkovské oblasti jsou velmi chudé a obyvatelé nemají často přístup k elektřině ani pitné vodě. Každý z občanů vytvoří ročně HDP ve výši 400 USD (sousední Indonésie 2900 USD, ČR 12 900 USD), proto není překvapivé, že přibližně 41 % občanů žije pod hranicí chudoby.

Průmysl. Oblast soukromého průmyslu je velmi omezena a rozvoji cestovního ruchu brání nerozvinutá infrastruktura. Jedním z největších příslibů do budoucna je především velká zásoba ropy a zemního plynu a velký potenciál je i v zásobách santálového dřeva a vanilky.

Zemědělství. Hlavní obživou většiny obyvatel je zemědělství, ale své produkty jen těžko dostávají na trh, kvůli špatné infrastruktuře. Navíc velká část země je hornatá. V zemědělství pracuje téměř 75 % obyvatel a tato oblast přispívá asi 30 % do tvorby HDP. Přesto potravinová produkce nepokrývá potřeby lidí a obyvatelé jsou závislí na dovozu surovin a komodit ze zahraničí (především rýže). Nejdůležitější pěstovanou plodinou je kávovník, čajovník, kaučukovník, kokosovník a vanilka.

3.1.4 Státní zřízení a politický systém

Východní Timor je nová demokratická republika, která vyhlásila nezávislost s pomocí a podporou OSN 20. 5. 2002. Jeho struktura se teprve formuje. V čele východotimorské republiky stojí prezident Kay Rala Xanana Gusmao (Xanana Gusmão), který byl zvolen dne 14. 4. 2002 ve svobodných a spravedlivých volbách. Dle ústavy je v zemi politická moc rozdělena mezi čtyři nezávislé instituce: prezident, Národní parlament (88 členů), vláda (exekutiva) a soudnictví. Východní Timor se po vyhlášení nezávislosti stal 27. 9. 2002 plnohodnotným členem OSN.

Po masivním odchodu personálu, vybavení a zdrojů OSN, se Východní Timor relativně hladce transformoval k vlastní vládě, připravil Plán národního rozvoje a jeho Ústavodárný sbor byl úspěšně transformován na Národní parlament, který začal v roce 2005 přijímat zákony. Přesto ale vlastní východotimorská policie a armáda zatím není schopna úplně samostatně zajistit pořádek a bezpečnost v zemi, a tak jsou nadále zajišťovány příslušníky mezinárodních policejních a vojenských sborů OSN.

Dodnes je velmi nebezpečná oblast podél hranice Východního a Západního Timoru, kde i nadále dochází k příležitostným ozbrojeným střetům.

3.2 Historie Východního Timoru

[10, 12, 13]

3.2.1 Mezi Portugalskem a Nizozemím

Portugalští mořeplavci objevili Timor v kolem roku **1515** a kořeny dnešních událostí na ostrově Timor sahají až do roku **1556**, kdy portugalští misionáři založili na severu ostrova první portugalskou osadu. Následujících 300 let se o tuto oblast Portugalci přetahovali s Nizozemci.

V první polovině 17. století přešly všechny portugalské osady na západě ostrova pod holandskou nadvládu a ostrov byl roku **1777** neoficiálně rozdělen na nizozemskou západní část a na portugalskou východní část. **V 18. století** získalo Holandsko oporu na západní polovině ostrova a formálně vznikl Západní Timor. To bylo potvrzeno v roce **1859** podpisem Lisabonské dohody, která území ostrova rozdělila mezi nástupnické státy Východní a Západní Timor.

Portugalská pozice ve Východním Timoru však byla komplikovaná. V průběhu **18., 19. i na začátku 20. století** museli kolonisté čelit povstáním a útokům ze strany Holandska, Indonésie i domorodých obyvatel.

3.2.2 Druhá světová válka

Díky své strategické poloze mezi Austrálií a Asií sehrál Timor důležitou roli v druhé světové válce. V roce **1941** se i přes protesty Portugalska vylodili ve Východním Timoru vojska Austrálie a Holandska, aby zabránily Japonsku v okupaci vlastních území. Ve Východním Timoru operovali až do roku **1942**, kdy bylo hlavní město Východního Timoru Dili obsazeno Japonskem. Ostrov Timor však zabránil, aby japonská vojska postupovala dále na jih.

Z portugalského sčítání lidu ve Východním Timoru vyplynulo, „že v důsledku japonské okupace a na následky hladu způsobeného zničením úrody zemřelo nejméně 40 000 až 50 000 Východotimořanů.“[10]

3.3 Novodobá historie

[10, 11, 12, 13, 17, 19]

3.3.1 Nepodařená dekolonizace a první zásahy OSN

Po skončení 2. světové války se většina koloniálních mocností chtěla znovu vrátit k moci ve svých asijských koloniích. Ve Východním Timoru se neobjevila žádná výraznější snaha po tom, aby došlo k osamostatnění z portugalské nadvlády a moc byla Portugalsku svěřena zcela nenásilnou cestou s tím, že Timořanům zůstal jistý díl samostatnosti a nezávislosti. V roce 1951 se z portugalského Východního Timoru stává oficiální **zámořská provincie Portugalské republiky**.

V roce 1960 se poprvé o východotimorskou otázku začalo zajímat Valné shromáždění OSN, které stvrdilo nesuverénní postavení Portugalského Timoru svojí rezolucí č. 1514 ze 14. prosince 1960, ve které je Východní Timor označen za nesuverénní území pod portugalskou správou a byl zařazen na seznam závislých území. Toto uspořádání trvalo za menších i větších protestů východotimorského obyvatelstva téměř 14 let.

25. dubna 1974 došlo v Portugalsku k převratu a nová prokomunistická vláda přijala dekolonizaci jako oficiální politickou linii. 15. května 1974 byla v Dili ustanovena Komise pro sebeurčení Timoru a na podporu snahy nové vlády vypořádat se s koloniálním dědictvím vznikl zákon 7/74, který potvrdil právo na sebeurčení Timořanů se všemi důsledky, které to přinášelo.

Ve Východním Timoru se začali formulovat první politické strany. Hlavním rozdílem mezi jejich stranickými strategiemi byl způsob a míra osamostatnění. Tři nejsilnější strany měli jasně dané priority: Svaz s Portugalskem, úplná samostatnost a přičlenění k Indonésii. Mezi přívrženci jednotlivých stran začala v touze po získání moci a prosazení svých priorit občanská válka a situace se portugalským silám vymkla z rukou.

3.3.2 Indonéská invaze

Vnitřní boj politických stran vyvrcholil 28. 11. 1975, kdy východotimorská politická strana FRETILIN vyhlásila úplnou **nezávislost Východního Timoru**. Ta skončila po pouhých devíti

dnech 7. 12. 1975, kdy Indonésie zahájila masivní pozemní, letecký i námořní útok na bývalou portugalskou kolonii. Východní Timor byl následně na dalších téměř 30 let připojen k Indonésii a **dekolonizační proces nebyl dokončen**. Indonésie se hájila tím, že do Východního Timoru poslala své vojenské síly na žádost dvou opozičních stran, které nechtěly úplnou nezávislost státu.

Portugalsko hned 7. prosince, v den vstupu indonéských vojsk do země, přerušilo s Indonésií veškeré diplomatické styky a požádalo o naléhavou schůzi OSN. Zatímco Rada bezpečnosti OSN připravovala ne příliš pružně svoji první rezoluci ohledně Východního Timoru, indonéské Ministerstvo zahraničních věcí hned 18. prosince 1975 oznámilo, že vytvořilo novou prozatímní východotimorskou vládu.

OSN připojení Východního Timoru k Indonésii nikdy oficiálně neuznala a RB a VS marně vyzývaly Indonésii, aby se stáhla. I přes všechny snahy OSN, které zůstávaly neustále pouze na poli domluv a jednání, se situace ve Východním Timoru stále více vyhrocovala. Následujících 20 let probíhala neúspěšná indonéská kampaň k potlačení domácího odporu, v průběhu které bylo dle odhadů zabito 100 000 – 250 000 osob, což je asi čtvrtina východotimorského obyvatelstva. V roce 1979 byla polovina zbývajících lidí uvězněna v uzavřených táborech, kde strádala hladomorem. Závažné porušování lidských práv ve Východním Timoru vyvrcholilo 12. 11. 1991 při masakru na hřítově Santa Cruz, kde bylo postřeleno až 5000 lidí.

3.4 Postoj mocností k indonéské invazi

[12, 30, 31]

Spekuluje se o možných důvodech, proč žádná ze světových velmocí nebo organizací nepodnikla žádné kroky proti připravované indonéské okupaci. O plánovaných krocích Indonésie se předem vědělo, přesto se nikdo nesnažil je zastavit.

Situace týkající se Východního Timoru byla jasná, správné řešení by nepřineslo nikomu žádné větší problémy. K jeho dosažení nebylo třeba hrozit silou, ani sankcemi. Stačilo by, kdyby se přestali angažovat tiší spolupachatelé zločinu, především Spojené státy, Austrálie, Británie, Francie, Japonsko a mnozí další. Je velmi pravděpodobné, že kdyby tyto státy odepřeli Indonésii podporu, donutilo by jí to stáhnout své síly z východního Timoru.

Skutečností je, že to co se stalo ve Východním Timoru, je jedním z velkých zločinů 20. století, se kterým se dalo velmi snadno a rychle skoncovat. Všechny státy však přehlížely utlačování a porušování práv Východotimořanů, každý ze svých subjektivních důvodů. Na pomoc však nepřišla včas ani Organizace spojených národů.

USA. Souhlas Spojených států amerických s indonéskou okupací Timoru přivezl do Indonésie sám americký prezident Ford spolu s Henry Kissingerem, kteří přiletěli do Jakarty 6. 12. 1975 v předvečer invaze. Nebýt americké podpory, zřejmě by vůbec nedošlo k indonéskému převratu v roce 1965, při kterém se k moci dostal prezident Suhart. Indonéští důstojníci často absolvovali výcvik v USA a celá armáda byla silně proamericky zaměřená.

I za vlády dalšího amerického prezidenta Jimmyho Cartera, projevovaly Spojené státy sympatie a podporu Indonésii a usnadňovaly vraždění ve Východním Timoru tím, že dodávaly další zbraně.

Důvodů americké podpory Indonésie může být mnoho, mluví se o ložiscích ropy v Timorském moři, ve kterých leží velké bohatství a americký politický poradce a analytik George Kennan v roce 1948 vysvětlil: *„Základním politickým cílem USA je udržet postavení disparity, které odděluje naše ohromné bohatství od chudoby ostatních. K dosažení tohoto cíle bychom měli přestat hovořit o vágních a nereálných cílech, jako jsou lidská práva, zvýšení*

životní úrovně a demokratizace, a pochopit že musíme jednat na základě jednoznačných mocenských koncepcí a nenechat se zdržovat idealistickými hesly o altruismu a prospívání světu“. [30] Jihovýchodní Asie měla plnit významnou funkci jako zdroj surovin pro Japonsko a západní Evropu.

O Východním Timoru se před indonéskou invazí v západním tisku hodně psalo. V době invaze a následujícím období krutostí a násilností se pozornost obrátila jiným směrem a v době kdy indonéský útok nabyl téměř genocidních rozměrů klesl zájem amerických médií téměř na nulu.

Evropské mocnosti. Jedním z důvodů, proč jediná evropská velmoc nezasáhla, bylo, že ponecháním Východního Timoru pod Portugalskou nadvládou by v Asii, kde v té době rostl vliv komunismu, přibyla další komunistická enkláva. To mimo jiné vyvolávalo obavy z narušení integrity Indonésie.

Velká Británie. O plánované invazi věděla i Velká Británie, spolu s dalšími evropskými státy, která vyjádřila Indonésii podporu v červenci 1975 a o tři roky později se aktivně zapojila tím, že začala dodávat Indonésii velké množství zbraní a to i v době kdy bylo mezinárodně požadováno uvalení zbrojového embarga na Indonésii. Tyto obchodní transakce měly hodnotu až 2 miliard liber.

V 80. letech se Alan Clark, náměstek ministra obrany, který má na starosti obstarávání výzbroje, nechal slyšet: *"Opravdu si příliš neplním hlavu starostmi o to, co jedna skupina cizinců provádí druhé" tam, kde lze vydělat peníze.* [31]

Austrálie. Důvodem, proč mlčela Austrálie, mohly být rostoucí obavy, *„že by nezávislý Východní Timor byl ovládnut chaosem a potyčkami, jež by mohly vyústit v občanskou válku a v odliv uprchlíků právě do Austrálie. Timor pod silnou rukou Indonésie byla pro Austrálii tou lepší ze všech špatných alternativ.“* [12]

Austrálie prodala Indonésii samopaly v hodnotě 100 milionů australských dolarů a tento krok obhajovala tím, že Indonésie je zemí, která má nejvýhodnější polohu k útoku na Austrálii.

OSN. Část světově významných členů OSN tedy nepodnikla proti indonéské okupaci žádné kroky, naopak dala jim zelenou. USA od začátku jednaly tak, aby všechna opatření OSN byla neúčinná, protože Spojené státy si přály, aby věci dopadly tak, jak dopadly.

I když v dalších letech docházelo ve Východním Timoru k opakovanému porušování lidských práv a svobod, vraždění a týrání, těžko mohla OSN jako celek proti tomu něco podniknout, když členské státy s právem veta (Velká Británie a Francie) v zásadě nebyly proti krokům podnikaných Indonésií, naopak je podporovaly.

OSN vydalo několik rezolucí týkající se Východního Timoru, pomoc však díky nejednotnosti členů OSN dlouho zůstávala jen na diplomatické úrovni.

3.5 Úsilí OSN ve Východním Timoru

[12, 13, 17]

Přesto však OSN nikdy připojení Timoru k Indonésii neuznala. Jako správní mocnost i nadále označovala Portugalsko, Východní Timor pak jako nesamostatné teritorium. Po indonéské invazi schválila Rada Bezpečnosti OSN v této věci v letech **1975 a 1976** dvě rezoluce, ve kterých požadovala od všech států, aby respektovaly integritu Východního Timoru i nezadatelné právo jeho lidu na sebeurčení, v souladu s rezolucí valného shromáždění 1514.

Valné shromáždění OSN schvalovalo mezi roky **1975 a 1982** každoroční rezoluce o Východním Timoru a snažilo se jednat s vládami Portugalska a Indonésie o zlepšení humanitární situace v Timoru.

Od roku 1982 na žádost VS OSN několik generálních tajemníků vedlo oficiální rozhovory s Indonésii i Portugalskem s cílem vyřešit statut tohoto území. Od poloviny 90. let začala OSN podporovat dialog v samotném Východním Timoru, aby se jednotlivé politické skupiny dohodly na společné budoucnosti.

I když se OSN zjevně zabývala situací ve Východním Timoru, nebyla schopna zabránit přes 20 let trvajícím utiskování timorských obyvatel, které stálo život přibližně 200 000 Timořanů.

Průlom v jednání přišel s nástupem Kofiho Annana na místo generálního tajemníka OSN. V této době se záležitosti v otázce Východního Timoru konečně po dlouhých letech daly do pohybu. V roce 1998 vyvrcholila v Indonésii ekonomická krize, která byla doprovázená pouličními demonstracemi. Krize připravila o moc i prezidenta Suharta, za jehož vlády došlo k indonéské okupaci Východního Timoru.

Po intenzivním jednání oznámil nově zvolený indonéský prezident Bacharuddin Jusuf Habibie v lednu 1999 **souhlas Indonésie s uspořádáním referenda** o autonomii Východního Timoru. K případné nezávislosti mělo dojít, pokud se pro ni v referendu vysloví většina obyvatel. Důvodem změny názoru mohl být právě rostoucí tlak OSN a jejího generálního tajemníka.

3.6 Referendum o autonomii

[14, 15, 17]

Jednání generálního tajemníka a jeho zástupce a rychlý pokrok u jednacího stolu skončilo podepsáním několika dohod mezi vládami Indonésie a Portugalska 5. 5. 1999 v New Yorku. Vlády obou zemí pověřili generálního tajemníka Kofiho Annana uspořádáním referenda, v němž měli obyvatelé Východního Timoru možnost rozhodnout, zda chtějí být plně nezávislí nebo autonomní v rámci Indonésie.

3.6.1 Působení mise UNAMET (United Nations Assistance Mission to East Timor)

Při příležitosti těchto jednání požádaly Indonésie a Portugalsko Generálního tajemníka o ustavení mise, která by zorganizovala referendum a dohlížela na jeho průběh a realizaci výsledků referenda. Misi UNAMET (United Nations Assistance Mission to East Timor) ustavila Rada bezpečnosti rezolucí 1246 dne 11. 6. 1999 a v rámci mise přišlo do Východního Timoru asi 900 pracovníků z různých zemí, kteří měli za úkol uspořádat přímé, tajné a všeobecné lidové hlasování. Podmínkou pro zorganizování hlasování bylo potlačení bojů a násilí.

Indonésie však stanovila OSN podmínku, že pokud má spolupracovat na osamostatnění, ponese veškerou odpovědnost za udržování zákonnosti, pořádku a bezpečnosti ve Východním Timoru. OSN toto riziko po důkladných úvahách přijala. Po rozmístění sil UNAMET však v oblasti nadále přetrvávalo napětí. Indonéské úřady selhávaly v plnění svých povinností i přesto, že několikrát potvrdily své odhodlání dostát svým povinnostem vyplývajících z dohod z 5. května. Nepodnikly však žádné konkrétní kroky, takže boje a násilí pokračovaly.

Kofi Annan byl nucen posunout volby kvůli těmto nepokojům o čtrnáct dnů. Hlasování se ale nakonec i přes veškeré napětí uskutečnilo. V průběhu hlasovacího procesu UNAMET, generální tajemník a Rada bezpečnosti opakovaně upozorňovali indonéské úřady na nutnost zlepšení bezpečnostní situace v zemi. Ta se však nadále zhoršovala a vymykala kontrole. Většina pracovníků UNAMET musela být z bezpečnostních důvodů přepravena dočasně do Austrálie.

3.6.2 Výsledky referenda a následné násilí

UNAMET zaregistrovala 451 792 potenciálních voličů z celkového počtu 800 000 obyvatel žijících na Východním Timoru i v zahraničí. Referendum monitorované OSN se konalo 30. 8. 1999 a hlasovalo v něm přibližně 98 procent oprávněných voličů. 344 580 voličů (78,5 %) se vyslovilo pro úplnou samostatnost Východního Timoru.

Po vyhlášení výsledků referenda provedly milice, organizované a podporované indonéskou armádou (TNI), rozsáhlou odvetnou protitimorskou kampaň, nazvanou "Spálené země", při které bylo zabito přibližně 1 300 osob a dalších asi 300 000 bylo přinuceno k útěku do Západního Timoru.[14] Při krátkých bojích byla zničena většina infrastruktury země, domů, zavlažovacích a vodovodních systémů, škol a téměř 100 % elektrické sítě.

Po oznámení výsledků referenda vypuklo ve Východním Timoru násilí, které vedlo k mezinárodní intervenci a zřízení Mezinárodní vyšetřovací komise pro Východní Timor. Vyšetřovací komise převzala mandát Komise pro lidská práva tj. *"sbírat a systematicky zpracovávat informace o případech porušování lidských práv ve Východním Timoru klasifikovatelných jako porušení mezinárodního humanitárního práva a předávat generálnímu tajemníkovi závěry, které by mu umožnily doporučit další postup"* [15]

Indonéské milice páchaly na obyvatelích Východního Timoru před i po konání referenda různé formy násilí od zastrašování, teroru, vraždění a masakrů, přes ničení majetku, násilí na ženách, po vysídlování Východotimořanů. Existují důkazy, že počet skupin milicí a rozsah jejich aktivit se během roku 1999 postupně zvyšoval.

Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise pro Východní Timor popisuje masakrování, ke kterému došlo 8. 9. 1999 tak, že *„100 příslušníků milicí vstoupilo do objektu policejní stanice v Malianě, kde hledalo 6 000 lidí ochranu před útoky armády a milicí. Policejní stanice byla zcela obklíčena třemi soustřednými kruhy: první tvořili příslušníci milicí, druhý mobilní policejní jednotky a třetí indonéské ozbrojené síly (TNI). Lidé uvnitř policejní stanice byli nejdříve napadeni mačetami. Když upadli na zem, byli rozsekáni na kusy. Dělo se tak v přítomnosti dalších lidí, kteří byli nuceni masakru přihlížet. Svědci identifikovali jmény členy milicí a TNI, kteří jsou za provedení tohoto masakru odpovědní.“* [15]

Po vypuknutí organizovaných útoků ze strany Indonésie hrála OSN důležitou roli při dodávání humanitární pomoci postiženým. Kofi Annan se snažil dosáhnout toho, aby Indonésie zadržela a potrestala osoby zodpovědné za násilí. V prvních dnech po vyhlášení výsledků voleb intenzivně žádal vlády členských zemí o podporu při vytvoření mezinárodních sil schválených Radou bezpečnosti, které by vedl jediný stát.

3.6.3 Mezinárodní síly INTERFET

Násilí se sklidnilo až po té, co do země v druhé polovině září 1999 vstoupily mírové síly INTERFET pod vedením Austrálie, které byly vytvořeny na nátlak generálního tajemníka a schválené RB OSN. INTERFET měly za úkol chránit mír a bezpečnost ve Východním Timoru, chránit a podporovat UNAMET při plnění jejich úkolů a v mezích svých možností pomáhat při humanitních akcích. Rada rovněž schválila, že mezinárodní síly mohou při dosahování těchto úkolů použít jakéholi prostředky.

Násilnosti které se děly ve Východním Timoru v roce 1999 přijela v průběhu roku 2005 vyšetřovat **expertní komise OSN** a na konci června předala výslednou zprávu RB. Ve zprávě je uvedeno, že *„úsilí Indonésie zajistit spravedlnost bylo „zjevně neadekvátní“.* (Pozn.: *V Indonésii bylo za násilnosti v r. 1999 souzeno pouze 18 málo významných osob, z nichž 17 bylo osvobozeno a jeden zůstává na svobodě do rozhodnutí jeho odvolání.*) *Zpráva doporučuje, aby RB OSN zřídila mezinárodní soudní tribunál, pokud indonéská vláda nepodnikne v průběhu šesti měsíců „podstatné kroky“.* *Indonéská i východotimorská vláda doporučení komise odmítly s tím, že ustavení mezinárodního tribunálu by narušilo vztahy mezi oběma zeměmi.*” [14] V roce 2002 ale Parlament Východního Timoru ratifikoval statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Východní Timor.

3.7 Rozsah humanitní katastrofy na Východním Timoru

[16, 17, 23, 29]

Podle zpráv OSN [17] uteklo roku 1999, kdy došlo k selhání zákonitosti, ze svých domovů přibližně 400 tisíc obyvatel, kolem 200 tisíc lidí údajně uprchlo do hor a pralesů Východního Timoru. Přibližně 100 až 150 tisíc lidí se schovalo na území Západního Timoru. Dalších přibližně 180 tisíc obyvatel zemřelo, z toho asi 19 tisíc Timořanů postřílela indonéská armáda a dalších více než 160 tisíc nechali indonéští vojáci vyhladovět, otrávil chemickými jedy či pohřbili zaživa. Za toto vraždění a násilnosti na východotimorském obyvatelstvu bylo v roce 1999 souzeno pouze 18 málo významných indonéských osob, z nichž 17 bylo osvobozeno a jeden zůstává na svobodě do rozhodnutí jeho odvolání.

U humanitárních organizací vyvolával obavy zejména nedostatek léků a zdravotnického personálu a hrozba vypuknutí různých epidemií v průběhu nadcházejícího období dešťů. Pomoc přicházela zejména lidem ve městech, protože kvůli zničené infrastruktuře nebyl přístup do venkovských oblastí. Světový potravinový program (WFP) odhaduje, že v prvních šesti měsících potřebovalo potravinovou pomoc přinejmenším 740 000 obyvatel.

Při násilnostech v září 1999 musela být potravinová pomoc dokonce shazována ze vzduchu, protože pozemní konvoje se zásilkami humanitární pomoci pro vysídlené osoby nemohly kvůli násilnostem dopravit pomoc na místo určení.

Humanitární pomoc byla poskytována na základě sektorů: Potravinový program OSN se zaměřoval na dodávky nouzových dávek potravin a na řešení logistických otázek, UNHCR odpovídal za zajišťování přístřeší pro osoby vysídlené na území Východního Timoru, Světová zdravotnická organizace (WHO) a Dětský fond OSN (UNICEF) za podpory nevládních organizací Lékaři světa a Lékaři bez hranic měli na starosti otázky zdravotní péče a zdravotnických materiálů. UNICEF navíc odpovídal také za vzdělávání dětí a dalších ohrožených skupin.

V roce 1999 bylo během krátké doby zničeno na 80 % staveb a domů a téměř všechna infrastruktura. Východní Timor trpěl druhou nejvyšší kojeneckou úmrtností na světě, jeho obyvatelé přišli o 90 až 95 procent dobytka a došlo ke zhroucení zemědělské výroby.

Vyhlídky na zlepšení situace v zemi byly ale přesto velmi optimistické. UNHCR uvádí, že *„čtvrt milionu lidí se rychle vrátilo do svých domovů, přičemž místní podmínky se zlepšily natolik, že UNHCR použil cesační klauzuli z Úmluvy o uprchlících z roku 1951. Jedná se o málo známý mechanismus, kterým Úřad uznává, že velká většina vystěhovalého obyvatelstva již nepotřebuje statut uprchlíka a měla by se vrátit do svých vesnic a měst.“* [16]

3.8 Přechodné období před úplnou nezávislostí

[17, 21, 22]

3.8.1 Působení mise UNTAET (United Nations Transitional Administration in East Timor)

Před ukončením mise UNAMET, 25. října 1999, vytvořila Rada bezpečnosti OSN misi UNTAET (Přechodnou správu Spojených národů pro Východní Timor), která nahradila UNAMET a měla se postarat o správu východotimorského teritoria v přechodném období před dosažením úplné nezávislosti. Východní Timor byl poté přibližně dva a půl roku pod touto přechodnou správou OSN.

Ani v tomto období se ale neklidná situace v Timoru zcela nevyřešila. K násilným střetům mezi Timořany a indonéskými ozbrojenými skupinami docházelo i přes společná ustanovení mezi indonéskou vládou a představiteli UNTAET. Počátkem září 2000 reagovala RB na smrt tří členů OSN vydáním rezoluce 1319, ve které Indonésii obviňuje z násilných činů ve Východním Timoru a žádá ji o okamžité řešení situace, odzbrojení ozbrojených skupin a o zajištění bezpečnosti uprchlíků.

3.9 Volby a vyhlášení nezávislosti

[12, 17, 27, 28]

V srpnu 2001 proběhly ve Východním Timoru **první svobodné volby**. Bylo k nim zaregistrováno přibližně 800 000 občanů. Jednoznačným vítězem voleb bylo hnutí FRELITIN a po volbách bylo zvoleno Ústavní shromáždění (Parlament). V roce 2002 docházelo postupně ke stabilizaci situace v zemi a snižování počtu členů mise UNTAET. O východotimorskou bezpečnost se začaly starat převážně východotimorské obranné síly (ETDF). 22. 3. 2002 byla oficiálně představena nová ústava a v květnu byl zvolen prezident Xanana Gusmão. Ten 20. 5. jmenoval členy vlády a dne 20. května 2002 mohl oficiálně vzniknout nezávislý stát, Demokratická republika Východní Timor.

Předání území z rukou OSN do rukou nezávislé vlády Východního Timoru se zúčastnili představitelé asi 90 zemí (i současná prezidentka Indonésie Megawati Sukarnoputri) a asi 200 000 Východotimořanů.

Pro podporu východotimorské vlády byla po skončení mandátu UNTAET (dnem vyhlášením nezávislosti země) vytvořena následná organizace – Mise OSN na podporu Východního Timoru **UNMISET** (United Nations Mission of Support in East Timor). Mandát měla na 12 měsíců, ale třikrát došlo k rozšíření mandátu, který vypršel až 20. 4. 2005. Od tohoto data v zemi působí malá následná speciální politická mise – UN Office in East Timor (**UNOTIL**), ustavená jednohlasně přijatou rezolucí 1599 RB OSN. Oficiální činnost UNOTIL začala 20. 5. 2005 a mandát UNOTIL byl původně na 12 měsíců do 20. 5. 2006, ale byl opět prodloužen.

3.10 *Nezávislý Východní Timor*

[24, 25, 26]

Po dlouhých letech je budoucnost republiky Východní Timor v rukou nezávislé vlády. Záleží na tom, jak se budou jednotlivé politické entity snažit najít kompromis mezi svými často rozdílnými názory.

Pomocí při získání nezávislosti úloha OSN ve Východním Timoru nekončí. OSN pomohla Východnímu Timoru položit stabilní základy pro budování nezávislosti, legislativy a rozvoje. Dále ho ale musí jak OSN, tak i mezinárodní organizace a státy světa podpořit v další samostatné existenci a to především finančně. Podpora OSN bude přicházet ale i do oblasti veřejné správy, zákonitosti a pořádku a bezpečnosti. S postupujícím časem se budou zásahy do fungování státu ze strany OSN snižovat, až dojde k úplnému samostatnému fungování.

Vznik nového, svobodného státu je však provázen mnoha problémy a to nejen politickými, ale především humanitními a ekonomickými. Východní Timor je jeden z nejchudších států v Asii s minimálními využívanými přírodními zdroji a téměř nerozvinutým průmyslem. Jednou z možností na ekonomické oživení jsou především ložiska ropy.

Pro stabilní rozvoj je velmi důležitý i přístup sousedních států. Po téměř pěti letech od vyhlášení samostatnosti nasvědčuje situace tomu, že Indonésie ani Austrálie nebudou bránit samostatnému fungování Východního Timoru a v případě potřeby jsou ochotni Východní Timor podpořit. Dlouholetá okupace však zanechala na vzájemných sousedských vztazích následky. Indonésie a Východní Timor ale již pracují na usmíření a vyřešení problémů, které za sebou letitá okupace zanechala.

Důležitá je i vnitřní stabilita země. Dobrým předpokladem pro pokojný vnitřní rozvoj země je relativně bezproblémová spolupráce východotimorských politických představitelů. Zemí ale přesto během posledního roku zmítaly nepokoje, které nastaly po propouštění asi 600 vojáků z armády v březnu 2006 a které si vyžádaly několik mrtvých a desítky zraněných. O dobrých sousedských vztazích s Austrálií svědčí i fakt, že australský ministerský předseda John Howard Východnímu Timoru nabídl, že pokud by o to Východní Timor požádal, jeho země by byla ochotna zvážit vyslání vojenských jednotek.

Nestává se často, že by boj za nezávislost v dnešním, mocensky rozděleném světě, měl šťastný konec. V případě Východního Timoru se zdá, že tomu tak bude. OSN a veškeré její aktivity týkající se Východního Timoru se v posledních osmi letech zasloužily o to, že se Východní Timor postavil po téměř 400 letech nesamostatnosti na vlastní nohy.

Otázkou zůstává, jak se k této výzvě Východní Timor postaví a zda velkou šanci, která před ním stojí, při své ekonomické síle zvládne. Faktem je, že OSN sehrála ve Východním Timoru při budování míru, poskytování humanitní pomoci, podpory lidských práv i pomoci při organizaci voleb důležitou a nezastupitelnou roli a nebýt jí, mohl krvavý boj východotimorského obyvatelstva za své sebeurčení a nezávislost pokračovat dodnes.

4 Průzkum

4.1 Úvod a motivace

Lidé mají na Organizaci spojených národů často odlišné názory. Organizace spojených národů stojí v této době ve složité situaci, kdy sami její představitelé připouštějí, že fungování této mezinárodní organizace má svá slabá místa a pro kvalitní fungování je třeba zavést četné změny. Lidé se většinou dělí do dvou odlišných skupin – odpůrci a příznivci OSN – i když každá skupina má ke svému postavení k OSN svá „ale“.

Jedni OSN odsuzují za její zdlouhavé administrativní procesy a rozhodování a myslí si, že je OSN jen prostředkem pro získání legální moci nad mezinárodní situací pro státy disponující právem veta. Tato skupina lidí je toho názoru, že práce OSN je neefektivní a její existence je postradatelná.

Jiní vidí v OSN nenahraditelného reprezentanta mezinárodního mínění a strážce světového míru a pořádku, který má moc zabránit šíření násilí a válek. Jsou přesvědčeni, že existence OSN má své opodstatnění a je nenahraditelná.

Proto je podle mého názoru zajímavé zjistit, jaký názor na OSN převládá u mladých lidí v České republice.

4.2 Sběr a vyhodnocení dat

4.2.1 Struktura dotazníku

Pro analýzu toho, co si o OSN myslí mladí občané ČR, jsem informace získávala formou dotazníku. Ukázka dotazníku je součástí přílohové části práce. Tento dotazník má 8 otázek a předem dané odpovědi, z kterých respondenti vybírali vždy pouze jednu odpověď nejlépe vystihující jejich názor na věc. V případě, že to bylo u otázky vhodné, je uvedena ještě doplňující otázka, která má upřesnit vybranou odpověď.

Dotazník je rozdělen do dvou částí po čtyřech otázkách. V první části jsou obecné otázky, jejichž cílem bylo zjistit, zda se mladí lidé zajímají o dění na poli mezinárodního míru a jak hodnotí aktuální mezinárodní situaci. Snažila jsem se zde také zjistit, o které mezinárodní organizaci si lidé myslí, že svou činností nejvíce přispívá k prevenci a která k řešení válečných konfliktů

V druhé části dotazníku jsou otázky zaměřeny konkrétněji na OSN. Cílem bylo zjistit, jestli si dotazovaní lidé myslí, že OSN disponuje účinnými nástroji k zabránění konfliktu a zda jich dostatečně využívá. Zajímalo mě také, jestli mají lidé o OSN takové znalosti, že by dokázali říci, kde OSN pomohla k vyřešení nějakého konfliktu a zda si myslí, že činnost OSN je efektivní.

V dotazníku měli respondenti prostor k tomu, aby se k otázkám, k dotazníku jako celku a hlavně k činnosti OSN písemně vyjádřili. Této možnosti však bohužel využilo jen několik osob.

Vlastní sběr dat probíhal v období od 10. 12. 2006 do 20. 2. 2007. Dotazníky jsem šířila buď osobně, zastavováním kolemjdoucích lidí v Jindřichově Hradci a v Telči a okolí, kteří byli ochotni zodpovědět mé otázky, nebo jsem je zaslala e-mailem.

4.2.2 Cílová skupina respondentů

Průzkumu se zúčastnilo 120 osob, z toho 29 osob pracujících a 91 studujících na různých typech škol. Cílová skupina nebyla předem blíže specifikována, dotazování jsem však

omezila pouze na mladší lidi (přibližně 15 – 35 let). Mezi respondenty jsou zástupci vysokoškoláků, středoškoláků a pracujících lidí v daném věkovém rozmezí. Dá se proto říci, že vzorek různorodých respondentů může zastupovat přibližně názor mladých lidí (cca 15 – 35 let) z celé ČR.

4.2.3 Vyhodnocení dat

Data jsem roztřídila a vyhodnotila zvláště studující a pracující respondenty. Následně jsem vyhodnotila i všech 120 dotazníků dohromady. U některých odpovědí bylo výrazně jiné procentuelní zastoupení odpovědí u studentů a pracujících, u jiných se studenti téměř shodli s pracujícími respondenty. Výraznější rozdíly v odpovědích respondentů mohou být způsobeny například menším zájmem pracujících občanů o otázku mezinárodního dění (což vyplynulo z šetření).

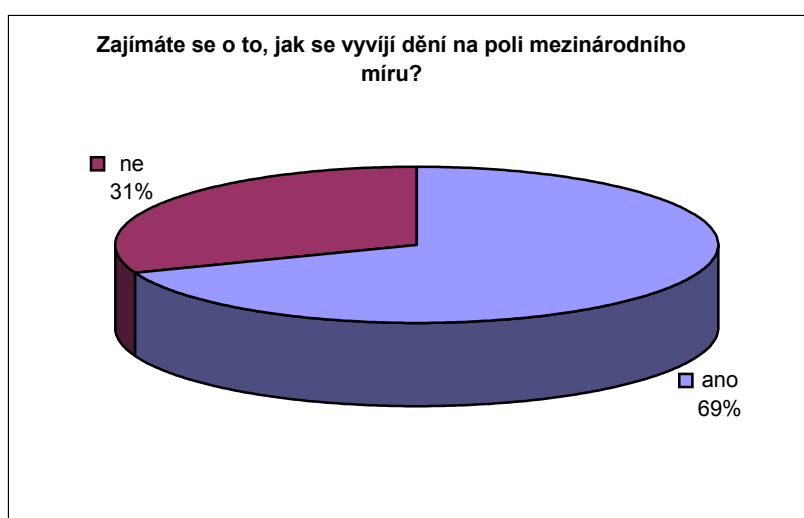
Musíme brát v potaz, že studujících respondentů bylo třikrát více než pracujících. Na procentuelním vyhodnocení to sice nemá vliv, ale výsledky u pracujících mohou být oproti studentům mírně zkresleny, protože rozsah vzorku nebyl tak velký.

4.3 Výsledky šetření

Otázka č. 1: Zajímáte se o to, jak se vyvíjí dění na poli mezinárodního míru a bezpečnosti?

Na tuto otázku odpovědělo 69 % respondentů kladně. Znamená to, že ze 120 dotazovaných lidí se o to, co se děje na poli mezinárodního míru zajímá 83 lidí, zbylých 37 dotázaných (31 %) se o toto téma příliš nezajímá.

Obrázek 1: Odpovědi všech respondentů na 1. otázku

Z 91 dotázaných **studentů** se o téma mezinárodního dění zajímá 65, což je 71 % a téma nepřipadá příliš zajímavé 26 studentům, což je 29 %.

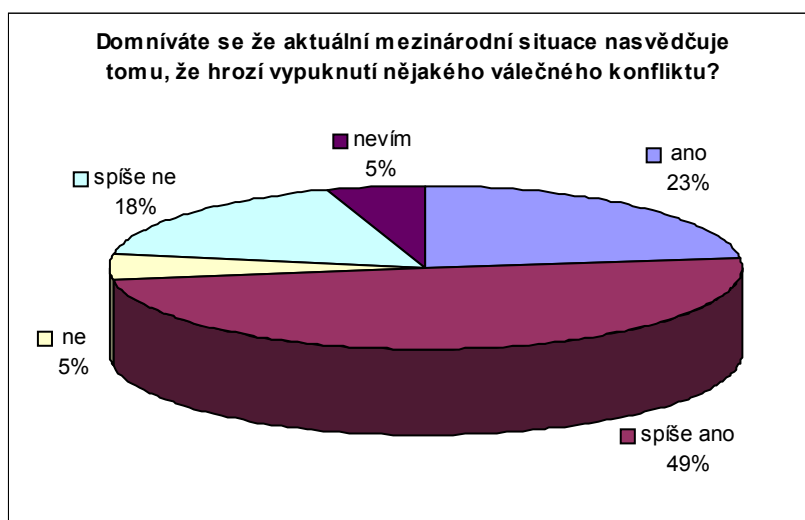
Mezi 29 **pracujícími respondenty** se o mezinárodní situaci zajímá 18, což je 62 % a téma nezajímá 11 lidí, což je 38% z dotázaných pracujících lidí.

Dá se říci, že více než dvě třetiny mladých lidí z ČR zajímá, co se děje ve světě, jaké konflikty a kde hrozí a jakým směrem se ubírají mezinárodní vztahy. O tuto problematiku se přitom zajímají spíše studenti než pracující občané.

Otázka č. 2: Domníváte se, že aktuální mezinárodní situace nasvědčuje tomu, že hrozí ve světě vypuknutí nějakého válečného konfliktu?

Z nabízených odpovědí „ano“, „spíše ano“, „ne“, „spíše ne“ a „nevím“ volili respondenti v 59 případech (49 %) odpověď „spíše ano“, 28 lidí (23 %) si bylo téměř jisto, že hrozí vypuknutí konfliktu, 21 dotázaných (18 %) volilo odpověď „spíše ne“ a 6 (5 %) odpověď „ne“. Šest dotázaných nevědělo, zda současná situace nasvědčuje hrozícímu konfliktu.

Obrázek 2: Odpovědi všech respondentů na 2. otázku

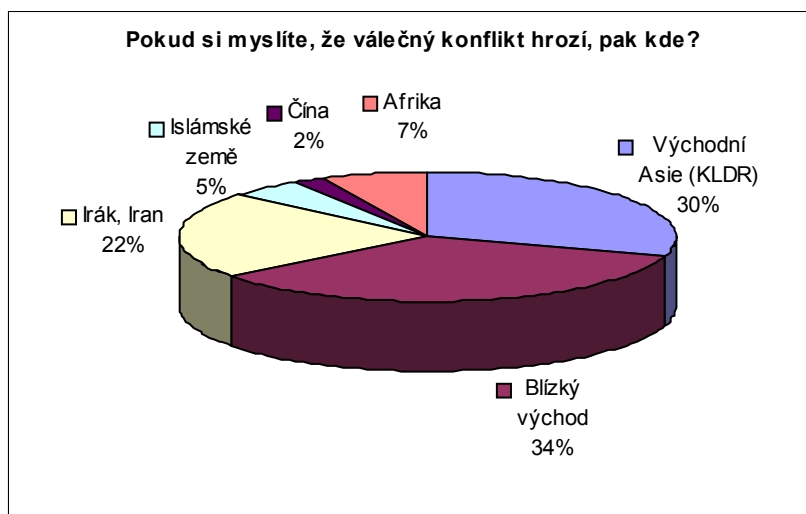

Z 91 **studentů** by kladně či spíše kladně na tuto otázku odpovědělo 71 studentů (79 %), vypuknutí válečného konfliktu se nebojí 16 studentů (17 %). Zbývající 4 studenti si ta tuto otázku nedokázali udělat vlastní názor.

Z 29 **pracujících** odpovědělo na tuto otázku „ano“ nebo „spíše ano“ 16 lidí (55 %), „ne“ či „spíše ne“ 11 lidí (38 %) a 2 lidi (7 %) nevěděli.

Pokud lidé hodnotili tuto otázku kladnými odpověďmi, měli uvést, kde si myslí, že vypuknutí konfliktu hrozí. Pracující i studenti se shodli na šesti oblastech nebo státech. Nejčastěji, v 35 případech, označili jako potenciální ohnisko válečného konfliktu Blízký východ (Izrael, Kuvajt, Palestina) a v 30 případech jihovýchodní Asii (především Severní Koreu). Další nebezpečí spatřují v Iráku a Iránu, Africe, Islámských zemích a Číně.

Obrázek 3: Doplňující otázka k otázce č. 2

Můžeme tedy říci, že velká většina mladých lidí se obává, že by v blízké době mohl ve světě vypuknout nějaký válečný konflikt, přičemž studenti jsou ve svých odpovědích o této variantě více přesvědčení než pracující. Za nejčastější oblast potenciálního výskytu válečného konfliktu se dvě třetiny všech respondentů shodují na Jihovýchodní Asii a Blízkém východu.

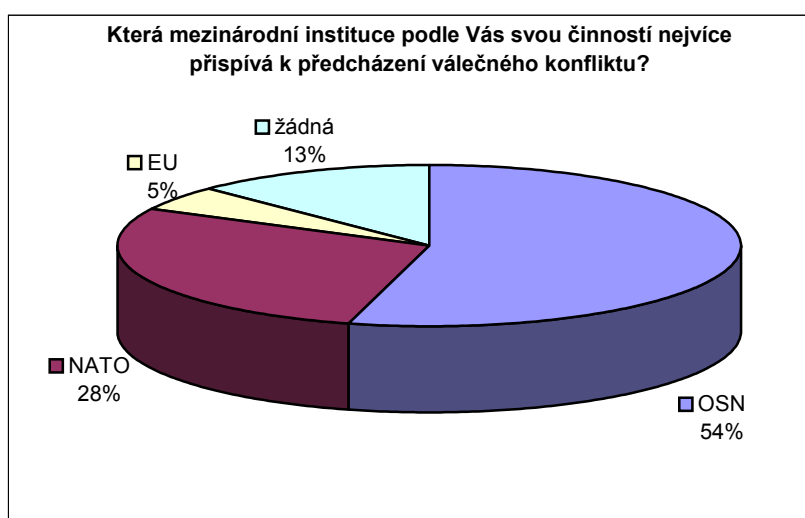
K přesvědčení, že ke konfliktu by mohlo dojít v jihovýchodní Asii, pravděpodobně vede situace v Severní Koree. V době šetření byl v médiích hodně diskutován severokorejský jaderný program a odmítavý postoj ostatních států.

Blízký východ označilo za ohnisko konfliktu 34 % dotázaných. Může k tomu vést například fakt, že situace na Blízkém východě je již mnoho let velice nestabilní a často se potvrzuje, že obava z válečného konfliktu je oprávněná.

Otázka č. 3: Která mezinárodní instituce podle Vás svou činností nejvíce přispívá k předcházení válečnému konfliktu?

Na otázku „Která mezinárodní instituce podle Vás svou činností nejvíce přispívá k předcházení válečnému konfliktu?“ odpovědělo 65 dotázaných (54 %), že je to OSN a 34 dotázaných (28 %) odpovědělo, že je to NATO. 15 lidí ze 120 (13 %) se domnívá, že zásluhy na předcházení válečným konfliktům nemá žádná mezinárodní instituce. Evropskou unii a její bezpečnostní a obranou politiku označilo pouze 6 lidí.

Obrázek 4: Odpovědi všech respondentů na 3. otázku

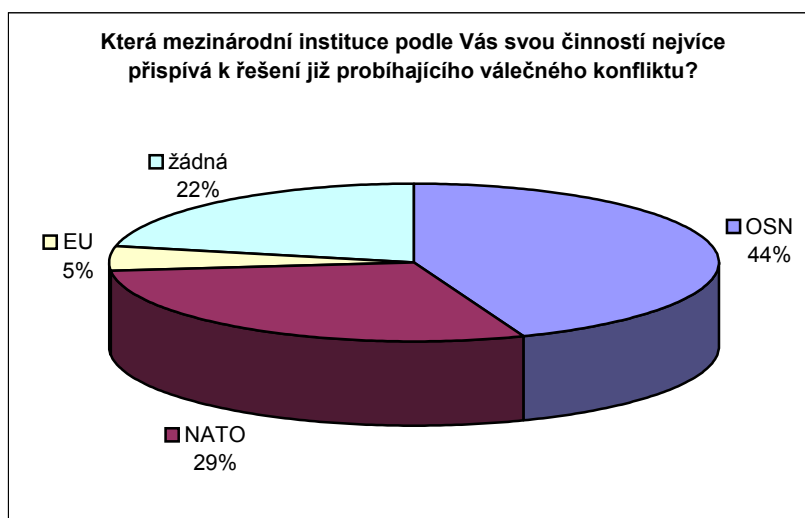

Na tuto otázku se lišily odpovědi studentů a pracujících. Zatímco si **studenti** myslí, že nejvíce předchází konfliktům OSN (62 % studentů), **pracující** jsou o tom přesvědčení pouze v 31 % a za organizaci, která se nejvíc zasazuje o prevenci konfliktů, považují ve 45 % NATO. U obou skupin si ale více než 10 % dotázaných myslí, že se o prevenci konfliktů příliš nezasluhuje žádná mezinárodní organizace.

Otázka č. 4: Která mezinárodní instituce podle Vás svou činností nejvíce přispívá k řešení již probíhajícího válečného konfliktu?

Ze všech respondentů si 53 (44 %) myslí, že probíhající konflikt nejčastěji pomáhá řešit OSN a 35 dotázaných (29 %) si myslí, že NATO. Velký počet lidí (22 %) se domnívá, že vzniklý konflikt neřeší většinou žádná z mezinárodních organizací.

Obrázek 5: Odpovědi všech respondentů na 4. otázku

U této otázky byl také rozdíl v odpovědích studentů a pracujících. Mezi **studenty** si 41 % myslí, že konflikty řeší OSN a 35 % si myslí, že NATO. Mezi **pracujícími** se naopak většina (56 %) domnívá, že konflikty řeší spíše OSN a pouze 10 % pracujících si myslí že konflikty pomáhá řešit NATO.

V obou skupinách je ale více než 20 % dotázaných, kteří se domnívají, že žádná mezinárodní instituce nepomáhá k vyřešení již probíhajícího válečného konfliktu.

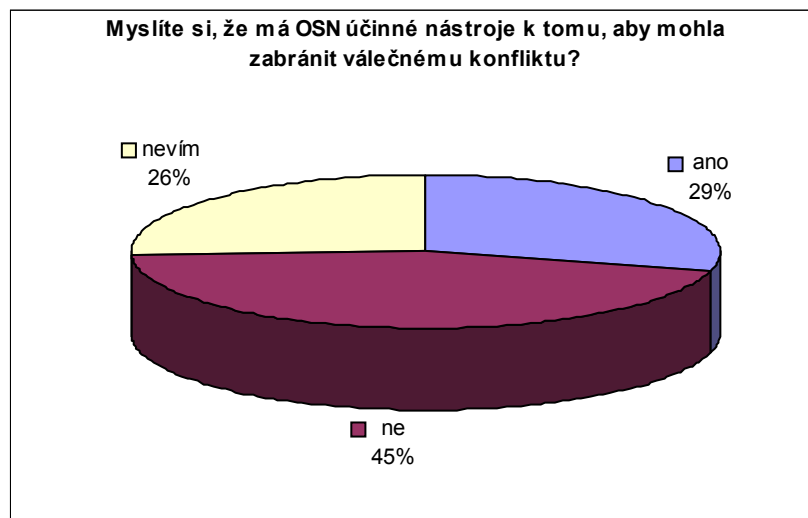
Zajímavé je také porovnat odpovědi na 3. a 4. otázku. Většina lidí si myslí, že OSN se velkým dílem zaslouhuje o prevenci konfliktů, méně lidí si ale myslí, že v takové míře přispívá i k jejich řešení.

Následující otázky se již konkrétněji zabývají názory občanů na Organizaci spojených národů.

Otázka č. 5: Myslíte si, že má OSN účinné nástroje k tomu, aby mohla zabránit válečnému konfliktu?

Téměř polovina dotázaných (54 lidí, tj. 45 %) se domnívá, že OSN nedisponuje účinnými nástroji, kterými by mohla zabránit válečnému konfliktu. 35 lidí (29 %) je toho názoru, že tyto nástroje OSN má. 31 osob (26 %) se o problematiku OSN buď nezajímá, nebo nevědělo. Mezi studenty a pracujícími nebyl u odpovědí větší rozdíl.

Obrázek 6: Odpovědi všech respondentů na 5. otázku

Respondenti, kteří se domnívají, že OSN účinné nástroje má, měli ještě doplňující otázku, zda OSN těchto nástrojů dostatečně využívá.

U této doplňující otázky byl rozdíl v odpovědích u studujících a pracujících respondentů. Zatímco mezi pracujícími si 72 % dotázaných myslí, že OSN pokud účinné nástroje má, stejně jich dostatečně nevyužívá u studentů je tohoto názoru „pouze“ 40 %.

Obrázek 7: Doplňující otázka k otázce č. 5

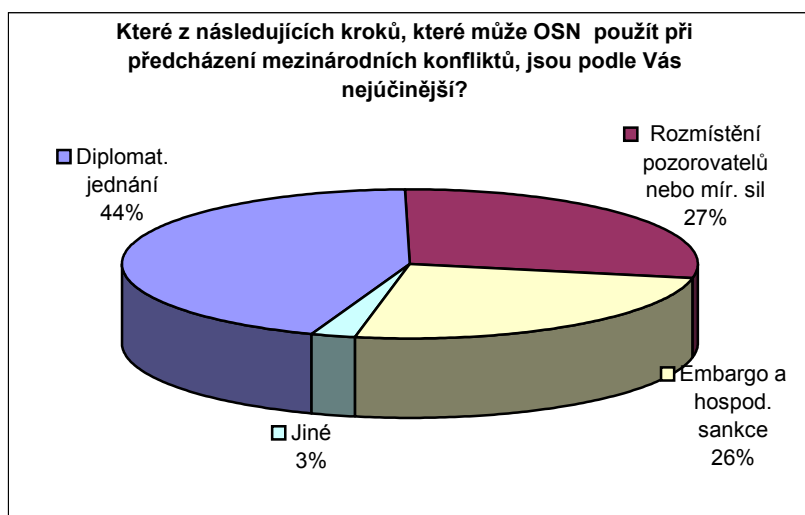
Celkově můžeme říci, že většina dotázaných lidí si myslí, že OSN nemá k dispozici nástroje, které by dokázaly zabránit válečnému konfliktu. Opak si myslí pouze přibližně třetina. Dotázaní, kteří si myslí, že OSN účinné nástroje má, se ale ve více než polovině případů domnívají, že jich dostatečně nevyužívá.

Otázka č. 6: Které z následujících kroků, které může OSN použít při předcházení mezinárodních konfliktů, jsou podle Vás nejúčinnější?

Na tuto otázku vybírali dotázaní z následujících odpovědí: „diplomatické jednání (vyjednávání, osobní vliv generálního tajemníka,...)“, „rozmístění vojenských pozorovatelů nebo mírových sil v dané oblasti“, „embargo a hospodářské sankce“, „jiné, příp. jaké?“

Nejčastěji se dotazovaní shodli na tom, že nejúčinnější z nástrojů, které má OSN k dispozici je diplomatické jednání. Tuto možnost označilo 53 osob, což je 44 % ze všech dotázaných. Rozmístění vojenských pozorovatelů nebo mírových sil a embargo a hospodářské sankce považuje za účinné přibližně stejný počet dotázaných (34 a 30 lidí). „Jiné kroky“ uvedly 3 % dotázaných, nevedli však jaké.

Obrázek 8: Odpovědi všech respondentů na 6. otázku

Otázka č. 7: Víte, kde OSN pomohla k vyřešení nějakého konfliktu?

Na tuto otázku odpovědělo „ne“ 88 dotázaných, což je 73 % a „ano“ odpovědělo 32 dotázaných, což je 27 %.

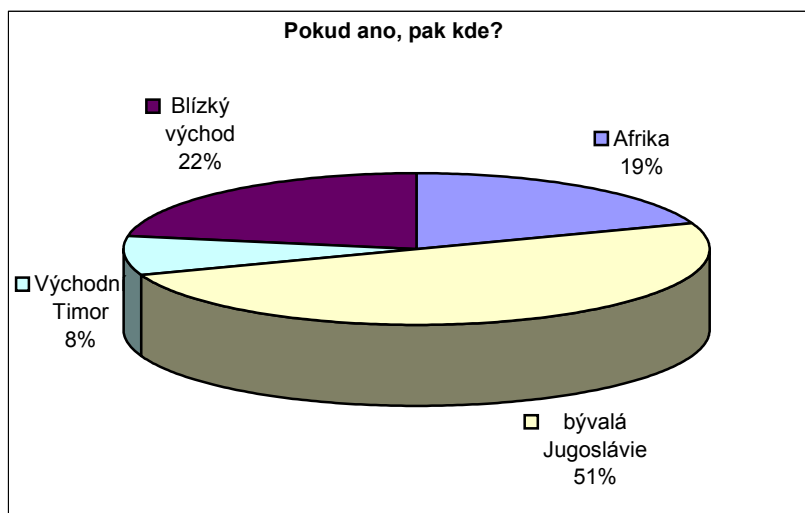
Obrázek 9: Odpovědi všech respondentů na 7. otázku

Pokud zde byla odpověď kladná, měli dotázaní uvést, kde OSN pomohla k vyřešení konfliktu.

Nejčastější odpověď byla, že OSN pomohla k vyřešení konfliktu v bývalé Jugoslávii. Tuto odpověď uvedlo celkem 51 % lidí, což je 18 odpovědí. Dále jsou respondenti přesvědčeni, že OSN pomohla na Blízkém východě, v Africe a ve Východním Timoru.

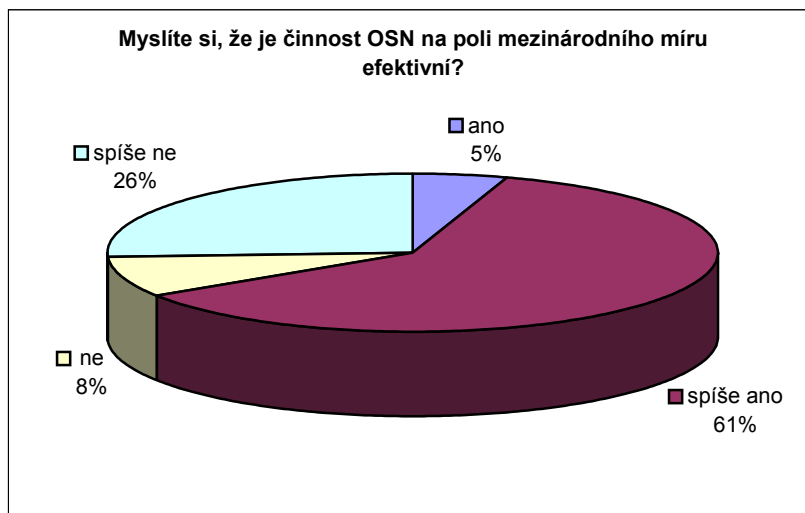
Obrázek 10: Doplnující otázka k otázce č. 7

Otázka č. 8: Myslíte si, že je činnost OSN na poli mezinárodního míru efektivní?

V odpovědích na tuto otázku se shodli jak zástupci z řad studentů, tak i pracujících. 73 lidí (61%) uvedlo, že činnost OSN na poli mezinárodního míru je spíše efektivní, 6 lidí si troufou říct, že OSN pracuje zcela efektivně. Zcela opačného názoru, tedy že OSN pracuje neefektivně, bylo deset lidí a že OSN pracuje spíše neefektivně, si myslí 31 lidí (26 %).

Obrázek 11: Odpovědi všech respondentů na 8. otázku

Zdá se, že téměř dvě třetiny z dotázaných lidí nemají k činnosti OSN na poli mezinárodního míru i přes předchozí výhrady významnější připomínky.

4.4 Shrnutí vyhodnocení

Většina mladých lidí v ČR sleduje mezinárodní dění a zajímá se o to, jakým směrem se vyvíjí dění v oblasti míru a bezpečnosti. Proto si většinou mohou udělat vlastní názor na otázku, zda ve světě v současné době hrozí vypuknutí nějakého válečného konfliktu.

Téměř tři čtvrtiny dotázaných se obávají, že aktuální mezinárodní situace nasvědčuje tomu, že by mohl ozbrojený válečný konflikt nastat. Za nejnebezpečnější oblasti v tomto směru uvádějí Blízký východ a ne příliš stabilní situaci v Palestině a Izraeli a dále jihovýchodní Asii, což může být způsobeno napjatou situací kolem jaderného programu v KLR. Za další oblasti, kde teoreticky hrozí vojenský konflikt, považují respondenti Irák a Irán a islámské země celkově a Afriku.

Více než polovina dotázaných si myslí, že OSN pomáhá k prevenci ozbrojených konfliktů, ale už jenom 44 % dotázaných si myslí, že vzniklé konflikty pomáhá i řešit. Naopak roste počet lidí, kteří si myslí, že k vyřešení již probíhajícího konfliktu nepřispívá viditelně žádná organizace.

K tomuto názoru může vést i fakt, že téměř polovina dotázaných si myslí, že OSN nedisponuje nástroji, kterými by mohla zabránit válečnému konfliktu. 29 % respondentů se domnívá, že OSN účinné nástroje sice má, ale ve většině případů se shodli na tom, že jich ne vždy dostatečně využívá. Za neúčinnější nástroje pro předcházení válečným konfliktům považují především diplomatické jednání, tedy například vyjednávání nebo osobní vliv generálního tajemníka, dále jsou to rozmístění vojenských pozorovatelů a mírových sil a embargo o hospodářské sankce.

Pouze třetina dotázaných si vybavila, kde OSN pomohla při vyřešení nějakého vojenského konfliktu. Dotázaní se domnívají, že OSN svou činností přispěla k vyřešení konfliktu v bývalé Jugoslávii, na Blízkém východě, v Africe a ve Východním Timoru.

Přes všechny výhrady, které dotazovaní k fungování a činnosti OSN uvedli, označili Organizaci spojených národů za organizaci, která v rámci svých možností pracuje na poli mezinárodního míru a bezpečnosti efektivně a její existence má ve světě své opodstatnění. K její neefektivnosti vede především fakt, že v rukou nemá dostatek vhodných nástrojů.

Závěr

V říjnu 2005 uplynulo 60 let od založení Organizace spojených národů. Je to dost dlouhá doba na to, aby se lidé zamýšleli nad přínosy i nad selháními této mezinárodní organizace, do které bylo v době jejího vzniku vkládáno mnoho nadějí. OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace? To je otázka, kterou si pokládá stále více lidí na celém světě. OSN se v současné době nachází ve složité situaci, kdy je zpochybňována i samotná její existence a kdy sami její představitelé připouštějí, že fungování této mezinárodní organizace má svá slabá místa.

Aby OSN získala zpátky ztracenou důvěru mnohých lidí, je třeba zavést do fungování OSN razantní reformy, které by jí umožnily lépe a rychleji reagovat na nové výzvy 21. století a které by podpořily pružnější a rychlejší rozhodování a administraci. Je nezbytné, aby OSN přijala řadu opatření i na poli mezinárodního míru a bezpečnosti, protože válek bohužel neubývá. Mění se však jejich charakter – od mezinárodních a světových válek k vnitrostátním krizím, občanským válkám a k etnickým bojům a násilím.

Je nesporné, že i přes veškerou kritiku, která se za několik posledních let na OSN snesla, je Organizace spojených národů v současnosti pravděpodobně jediným nástrojem společného soužití všech států a stala se součástí moderních mezinárodních vztahů. Uplynulých více než 60 let činnosti OSN dokazuje, že tato organizace, i přes všechny její nedostatky, je v současné době nejen životaschopná, ale také velmi potřebná.

OSN je nenahraditelná především v tom, že pracuje jako nástroj mnohostranné diplomacie a v současnosti neexistuje jiná organizace, která by mohla OSN nahradit. Tato organizace během posledního půlstoletí pomohla k urovnání celé řady konfliktů a hrozeb, a tím nepochybně přispěla k tolik potřebné stabilizaci mezinárodních vztahů.

V teoretické části své práce jsem se snažila o stručnou a výstižnou charakteristiku OSN a o nastínění její historie a struktury. Popsala jsem činnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti od podpory míru, přes předcházení a řešení konfliktů, k obnově, udržování a podpoře mezinárodního míru. Popsala jsem reformní snahy, o které se představitelé OSN v posledních letech snažili, a naznačila jsem, jakými směry by se tyto reformní snahy měly ubírat v jednotlivých orgánech.

Ve stěžejní části práce jsem na konkrétním příkladě ze současnosti, na mnoho let trvajícím získávání nezávislosti Východního Timoru, chtěla ukázat, jakou nepostradatelnou roli hraje OSN v některých případech. Ve Východním Timoru sehrála OSN důležitou a nezastupitelnou roli při budování míru, poskytování humanitní pomoci, podpory lidských práv i pomoci při organizaci voleb a nebýt jí, mohl krvavý boj východotimorského obyvatelstva za své sebeurčení a nezávislost pokračovat dodnes.

V závěru práce je vyhodnocený průzkum, který probíhal dotazníkovou formou a jehož cílem bylo zjistit, co si o činnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti myslí mladí občané. Získávání odpovědí nebylo vždy zcela jednoduché, přesto se mi podařilo získat 120 vyplněných dotazníků, z toho 29 od osob pracujících a 91 od studujících osob na různých typech škol. Cílová skupina nebyla předem blížeji specifikována, dotazování jsem však omezila pouze na mladší lidi (přibližně 15 – 35 let). Dotazník měl 8 otázek a předem dané odpovědi, z kterých respondenti vybírali vždy pouze jednu odpověď. Názory některých lidí byly velmi zajímavé a inspirativní.

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit práci a možnosti OSN na poli mezinárodního míru a bezpečnosti tváří v tvář aktuální mezinárodní situaci. Ve své práci jsem se snažila postupovat v souladu s cíli, které jsem si v úvodu stanovila a myslím, že se mi tyto cíle podařilo naplnit.

Na závěr bych ráda zdůraznila, že „OSN je ve svém obsahu odrazem našeho světa. Ve své formě je ale pravděpodobně současným jediným nástrojem společného soužití všech států. Svět musí být schopen rychle a spolehlivě čelit diktaturám, genocidám, válečným zločinům i chudobě, hladu, nemocem a ničení životního prostředí. Úkolem OSN je umožnit státům, aby přijímaly normy mezinárodního práva a aby je dodržovaly. Bez podpory všech aktérů – vlád, občanské společnosti, široké veřejnosti a médií – se jí tento úkol podaří jenom stěží splnit.“

[2]

Použitá a citovaná literatura

- [1] Informační centrum OSN v Praze. *Fakta a čísla OSN, základní údaje o OSN*, Praha, 2005, ISBN 80–86348-01–9
- [2] Broža, Michal: *60 let OSN: Čas na změnu*. In: UNbulletin č. 1–2, 2005, s. 1–2
- [3] Annan, Kofi: *Pět ponaučení* (z 11. 12. 2006). In: UNbulletin č. 12/2006, s. 8
- [4] Informační centrum OSN v Praze. *Ve větší svobodě* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/publikace/ve-vetsi-svobode/soubory/ve-vetsi-svobode.pdf>>, poslední aktualizace: červenec 2005, datum citace: 17. 1. 2007
- [5] Informační centrum OSN v Praze. *Mír a bezpečnost* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost>>, datum citace: 17. 1. 2007
- [6] Wikipedie. *Rada bezpečnosti OSN* [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_bezpe%C4%8Dnosti_OSN>, poslední aktualizace: 29. 3. 2007 19:35, datum citace: 18. 1. 2007
- [7] Informační centrum v Praze. *Udržování míru* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=18&x=12&y=11>, datum citace: 18. 1. 2007
- [8] Informační centrum v Praze: *Souhrn zprávy: “Bezpečnější svět: naše společná zodpovědnost”* (z 3. prosince 2004) [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1050>>, datum citace: 17. 1. 2007
- [9] Informační centrum v Praze: *Mírové operace OSN* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1068>>, datum citace: 18. 1. 2007
- [10] Tenggara aneb Sdružení pro poznání Indonésie a dalších zemí Jihovýchodní Asie: *Východní Timor – Od příchodu Evropanů po pád salazarismu v Portugalsku* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.tenggara.net/view.php?cislocclanku=2006073101>>, poslední aktualizace: 31. 7. 2006, datum citace: 15. 2. 2007

- [11] Tenggara aneb Sdružení pro poznání Indonésie a dalších zemí Jihovýchodní Asie: *Východní Timor – Dekolonizace, vyhlášení nezávislosti a indonéska intervence* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.tenggara.net/view.php?cisloclanku=2006082201>>, poslední aktualizace: 22. června 2006, datum citace: 16. 2. 2007
- [12] *Nezávislý Východní Timor se stal skutečností* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/archiv/Index/Politika/11079.html>>, poslední aktualizace: 23. září 2003 18:47, datum citace: 16. 2. 2007
- [13] Bohdalem, Miroslav: *Východní Timor: rok poté* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanek/vychodni-timor.html>>, poslední aktualizace: 17. března 2003 14:37
- [14] *Východní timor: souhrnná teritoriální informace 2005* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/files/2005/sti/060506_sti_vychodni_timor0506.doc>, poslední aktualizace: 4. 5. 2006, datum citace: 25. 2. 2007
- [15] Informační centrum v Praze. *K teroru a ničení by nemohlo dojít bez aktivní účasti indonéské armády* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=727>>, datum citace: 27. 2. 2007
- [16] UNHCR. *Co přinesl rok 2002: Klid zbraní.* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.unhcr.cz/zakladni/?cid=39>>, poslední aktualizace: 2. 4. 2007
- [17]] Informační centrum v Praze. *OSN a Východní Timor* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=610>>, poslední aktualizace: říjen 1999, datum citace: 5. 3. 2007
- [18]] Informační centrum v Praze: Mezinárodní soudní dvůr: Soudní pravomoci [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=190>>
- [19] Tenggara aneb Sdružení pro poznání Indonésie a dalších zemí Jihovýchodní Asie: *Východní Timor – Východotimorský odpor a tragédie na hřbitově Santa Cruz* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.tenggara.net/view.php?cisloclanku=2006101601>, poslední aktualizace: 16. 10. 2006

- [20] *Organizace spojených národů* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=mo&id=6>>, poslední aktualizace: 27. 12. 2005
- [21] United Nations. *East Timor: UNTAET* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/peace/etimor/etimor.htm>>
- [22] United Nations. *The United Nations and East Timor - A Chronology* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.un.org/peace/etimor/Untaetchrono.html>,
- [23] UNHCR. *UNHCR vysílá krizový tým a pomoc do Timoru-Leste* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.unhcr.cz/news/?cid=244>>, poslední aktualizace: 31. květen 2006
- [24] Informační centrum v Praze. *Východní timor: nezávislost je jen začátek* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=840>>
- [25] OSN o rok prodloužila mírovou misi ve Východním Timoru [online]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.atlas.cz/svet/106627-osn-o-rok-prodlouzila-mirovou-misi-ve-vychodnim-timoru.aspx>>, poslední aktualizace: 22. 2. 2007 21:20
- [26] *Východní Timor zvolil prezidenta: cesta k úplné samostatnosti otevřena* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/archiv/Index/Politika/10760b871.html?from=hp>>, poslední aktualizace: 19. 4. 2002
- [27] UNMIT. *Timeline of UN Presence in Timor-Leste* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.unmiset.org/UNMISSETWebSite.nsf/TimeLineofUNMISSET.htm?OpenPage>>
- [28] Wikipedie. *United Nations Office in Timor Leste* [online]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Office_in_Timor_Leste>, poslední aktualizace: 1. prosinec 2006 21:30
- [29] *Účet za okupaci Timoru: 180 000 mrtvých* [online]. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=55236>>, poslední aktualizace: 19. 1. 2006 9:55

[30] Noam Chomsky. *Perspektivy moci* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/view.php?id=114&catid=21>>, poslední aktualizace: 28.10.2005 15:27, datum citace: 5. 4. 2007

[31] *Noam Chomsky o Východnom Timore* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.csaf.cz/index.php?clanok=30&PHPSESSID=03e447bffb980f2ad064c2d6bbf7051>>, poslední aktualizace: 27. 5. 2002, datum citace: 6. 4. 2007

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 1. OTÁZKU	45
OBRÁZEK 2: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 2. OTÁZKU	46
OBRÁZEK 3: DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKA K OTÁZCE Č. 2	47
OBRÁZEK 4: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 3. OTÁZKU	48
OBRÁZEK 5: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 4. OTÁZKU	49
OBRÁZEK 6: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 5. OTÁZKU	50
OBRÁZEK 7: DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKA K OTÁZCE Č. 5	51
OBRÁZEK 8: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 6. OTÁZKU	52
OBRÁZEK 9: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 7. OTÁZKU	53
OBRÁZEK 10: DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKA K OTÁZCE Č. 7	53
OBRÁZEK 11: ODPOVĚDI VŠECH RESPONDENTŮ NA 8. OTÁZKU	54

Seznam tabulek

TABULKA 1: PŘÍKLADY ÚSILÍ OSN V AFRICE	22
TABULKA 2: PŘÍKLADY ÚSILÍ OSN V ASI.....	23
TABULKA 3: PŘÍKLADY ÚSILÍ OSN V EVROPĚ	23

Seznam příloh

1. Dotazník
2. Mapy Východního Timoru

Příloha č. 1: Dotazník

**Dotazník, který máte před sebou, je podkladem pro zpracování bakalářské práce na téma:
OSN – strážce světového míru nebo bezzubá organizace?
Cílem dotazníku, je zjistit, jaké názory mají obyvatelé České republiky o Organizaci spojených
národů (OSN) a její činnosti na poli světového míru a bezpečnosti.
U každé z následujících otázek zaškrtněte vždy pouze jednu odpověď.**

1. Zajímáte se o to, jak se vyvíjí dění na poli mezinárodního míru a bezpečnosti?
 ano ne
2. Domníváte se, že aktuální mezinárodní situace nasvědčuje tomu, že hrozí ve světě vypuknutí válečného konfliktu?
 ano spíše ano ne spíše ne nevím
Pokud odpovíte ano (spíše ano), pak kde?.....
3. Která mezinárodní instituce podle Vás svou činností nejvíce přispívá k předcházení válečného konfliktu?
 OSN NATO EU žádná
4. Která mezinárodní instituce podle Vás svou činností nejvíce přispívá k řešení již probíhajícího válečného konfliktu?
 OSN NATO EU žádná

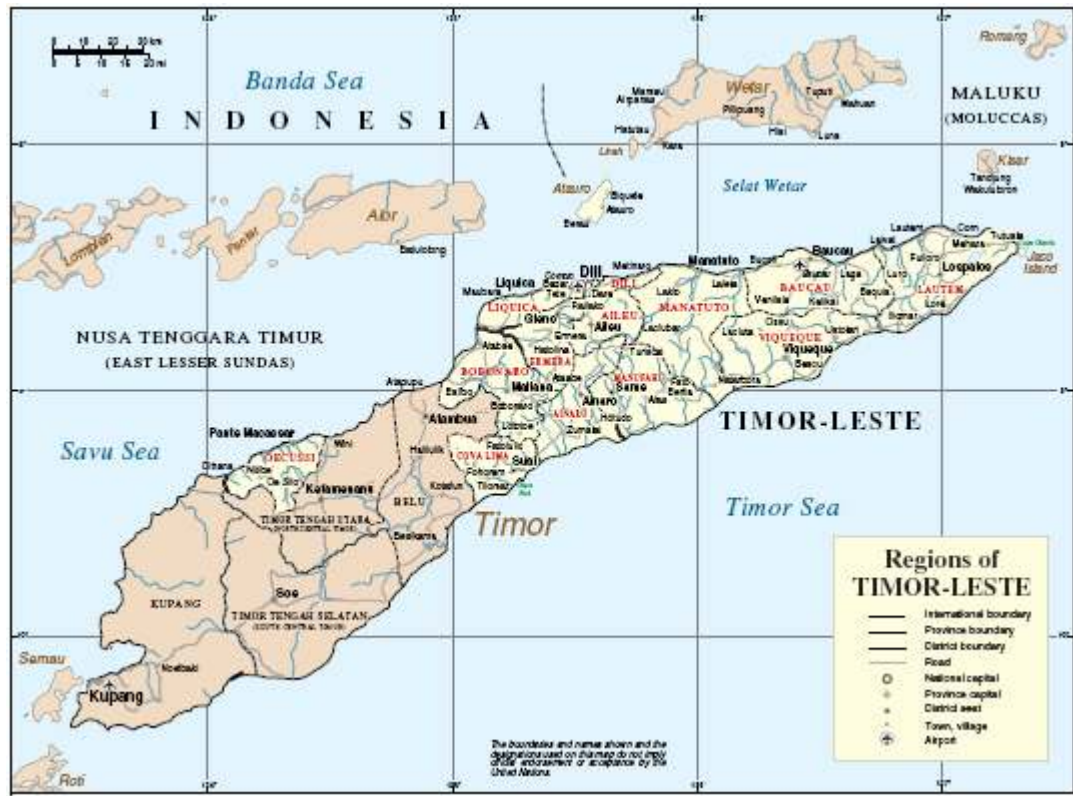
A nyní konkrétněji o OSN:

5. Myslíte si, že má OSN účinné nástroje k tomu, aby mohla zabránit válečnému konfliktu?
 ano ne nevím
Pokud ano, myslíte si, že těchto nástrojů dostatečně využívá?
 ano spíše ano ne spíše ne
6. Které z následujících kroků, které může OSN použít při předcházení mezinárodních konfliktů, jsou podle Vás nejučinnější?
 diplomatické jednání (vyjednávání, osobní vliv generálního tajemníka,...)
 rozmístění vojenských pozorovatelů nebo mírových sil v dané oblasti
 embargo a hospodářské sankce
 jiné, příp. jaké?
7. Víte, kde OSN pomohla k vyřešení nějakého konfliktu?
 ano ne
Pokud odpovíte ano, pak kde?.....
8. Myslíte si, že je činnost OSN na poli mezinárodního míru efektivní?
 ano spíše ano ne spíše ne

Na následující stránce je místo pro Vaše případné postřehy a názory

Děkuji Vám za spolupráci.
Pavla Budková

Příloha č. 2: Mapy Východního Timoru

Zdroj 1: <http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/timoreg.pdf>

Zdroj 2: <http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/timor.pdf>